

05

A

2206

Σὺν παλάμῃ 78 θισ.

DISPUTATIO THEOLOGICA
PRACTICA

*De vitæ Evangelicorum emendatione summè
necessariâ, ubi ad brevem analysin tertij capitis posterioris
Petrinæ tractantur hæc quæstiones:*

1. Quanta sit vitæ nostrorum hominum perversitas,
ex adversariorum inculcatione, nostrorumq; ali-
quâ confessione.
2. Quæ illius causæ? an doctrina ipsa? ut contendunt
affectæ Romani Pontificis, Calvini, Photini, Pa-
racelli, Suencfeldij, VVeigelij, Stifelij &c.
ut adeò
3. Quæ veræ sint causæ? &
4. Quæ remedia? in ipso conflictu disquiri possit.

PRO LICENTIA

summum in Theologiâ gradum conscendendi,
P R Æ S I D E

PAULO RÖBERO, D. PROF. PASTO-
re & Superint. Witeb. Consist. Assessore, ac Elect. circ.
Ephoro generali,

Respondendo eam tuebuntur

M. SIMON URSINUS, Ecclesiæ Francofurtanæ ad Oderam
Pastor, & vicinarum Superintendens.

MICHAEL D. JOH. F. BEHMIUS, Regiomontanus Prussus.
*ad d. XXIII. Augusti, in Auditorio Theologorum
horis ante & pomeridianis.*

WITTEBERGÆ,

Typis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.
ANNO MDCCXXXVIII.

DISPUTATIO THEOLOGICA
PRACTICA

De vita Evangelicorum emendatione
necessaria, ubi ad primum animum
et ad secundum de ratione

1. Quam sit vita nobilior hominum peritiorum
ex abjectione inculcanda, et ratione
que conclusionem.

2. Que illius ratio in doctrina
allicta Romanorum Pontificum, et
allicta, summatim, et

3. Que veritas sit
4. Que remedia in
disputatio possit

05 A 2206

PAULO ROBERTO, D. PROF. PASTOR.

Mag. SIMON BRASINUS, Rectoris Facultatis ad Obviam
Tutor de vic. gratum superintendens
MICHAEL D. JOH. F. BEHNKE, Rectoris Facultatis

WITTBURG
Typis Johannis Lorenzi, Aed. Typog.
Anno cl. c. XXXII

Ca

I

Cum Deo sancto Lev. II. v. 44. 45 ter sancto Es. 6. v. 3. sanctos etiam nos cupiente, faciente, ac conservando. Job. 17. v. 11. 17.

Ἐπεὶ οὖν.

Uoties † 1. perversos hominum nostrorum mores contueor, Evangelico minus dignè viventium, quanta enim invaluerint vitia passim in prædiis, villis, opidis, urbibus, scholis, Cœnobiis, Academiis, aliis, per convivia, per festa, per itinera, per navigia, quis pius sine anxiiis suspiriis, & columbinis gemitibus aspiciat! Quoties, inquam, tantas Evangelij maculas cogito & obtueor; facio autem id sæpissimè, per diem, per noctem: toties recordor gravissimæ illius querimonix, quâ Divus Johannes Chrysostronus de sui temporis hominibus sic ingemiscit: *Ex moribus ipsis prius intelligebatur ecclesia Christi, quando conversatio Christianorum, aut omnium aut multorum, erat SANGTA, que apud impios non erat. NUNC AUTEM AUT TALES AUT PEJORES FACTI SUNT CHRISTIANI, QUALES SUNT HÆRETICI AUT GENTILES. Adhuc autem & major continentia apud illos invenitur, quamvis in schismate sint, QUAM APUD CHRISTIANOS.*

Non † 2. improbat doctrinam Ecclesiæ suæ D. Chrysostronus, sed vel maximè probat, & ab hæreticorum gentiliumque idolomaniâ distinguit; Vitia verò & flagitia suorum auditorum debitâ severitate perstringit, quod Ethnicis ipsis vivant impurius. (Hinc alio loco: *Quot esse putatis in civitate nostrâ, qui salvi fi- ant? infestum quidem est, quod dicturus sum, dicam tamen: Non popul. An- possunt in tot millibus centum inveniri, qui salventur: quin & de his tiocb. dubito. Quanta enim in juvenibus, queso, malitia? quantus in senibus torpor?*) Atque hujusmodi sæpiùs utitur Invektivis. Id quod idem solemne fuit Prophetis, Christo, Apostolis: *Ma- ter vestra Chetæa, & Pater Vester Amorrhæus. Et soror tua major & v. 45. seq.*

A

Sama-

I.
Phil. I. 27.

Chrysostr. in
alterâ expos.
Matthæi
hom. 49. in
c. 24. Tom. 2.
fol. m. 282.

2.

S. Chrysostr.
hom. 40. ad
Antioch.
Tom. 5. fol. 300
Ezech. 16.

v. 31, 32, 33.
& v. 45. seq.

Samaritaniam ipsam & filiam ejus, quae habitant ad sinistram tuam: soror autem tua, minor te, quae habitat à dextris tuis, Sodomam & filiam ejus. Sed nec in viis earum ambulasti, neque secundum scelera earum fecisti paucillum minus: penè SCELERATIORA fecisti illis in omnibus viis tuis &c. Sic Paulus arguit Corinthios suos, quod audita inter illos fornicatio, qualis nec inter gentes; ita ut uxorem Patris sui aliquis habeat.

Sic Matth. 11.
21. 23.

1. Cor. 5. 1.

† 3. in Matth.
hom. 49.

Job. 8. 31.

Job. 10. 27.

Job. 17. 17.

† 4.

Luther. praef.
in Daniel. in
Bibl. germ.
Vide quae in
2. Pet. 3.
Tom. 5. Wit-
ob. lat.

Nec † 3. rhetoricatur illo quidem in loco Chrysoſtomus, verum de notis Ecclesiae exquisitè commentatur, quas desumi non posse à sanctitate hominum dicit, cum licentiosius vivant haereticis & gentilibus, nec à signis vel miraculis, cum & Antichristo plenorum signorum faciendorum danda sit potestas, Petro ap. Clementem exponente; neque à similibus, quae communia esse possunt, indiciis: unde ergo! NON NISI EX SCRIPTURIS: quod obiter contra Pontificios notari velim. Nunc autem nullo modo cognoscitur, volentibus cognoscere, quae sit vera Ecclesia Christi, NISI TANTUMMODO PER SCRIPTURAS, ait ibi aureum os & lumen; planè pro nobis & cum verbi divini oraculis faciens.

Quam † 4. igitur querelam de suorum hominum moribus instuit sanctus Pater; eadem ad nostra etiam ultima tempora, eheu! accommodare cogimur. eos videlicet, qui ab impuro Papatu secessionem fecerunt, (Deo sic jubente;) Papistis impuritate morum nihil cedere, sed palmam ferè præripere. Id sanè B. noster Lutherus magno cum dolore Spiritus, sæpè sæpius deplorat: Antichristo videlicet detecto homines dissolutissimam acturos vitam. Hilff Gott/ists nicht gnung/das der Ende Christ die Kirche so gewulich/ vnd schier zu grund verderbet hat? Du sie kaum durch Michael wieder ist erquicket/ kommen die Keger/ Kottengeister/ Sacramentirer/ Widerteuffer/ vnd richten auch noch gewel an/ wenn wils denn einmahl aufhören? Zu dem ist der geis vnd Wammon so eingerissen/ das zu besorgen/ man wird das Evangelium aushungern/vnd achten/ wie Loth zu Sodom geacht/vnd Noah vor der Sündflut. Denn in der Welt wil jetzt beyde oberman noch vnterman nichts hören noch sehen/ denn geis/wucher vnd eigen willen. Das die zeit da ist/ davon

Lyca.

3
Lyra vnd andere alle sagen / daß nach des Ende Christi fall die
Welt wird frey leben / vnd sagen / es sey kein Gott mehr etc. So
ists denn aus / wie Christus spricht: Wenn des menschen Sohn
kommen wird / meinstu daß er auch glauben finden werde auff
erden? Also gering muß noch die Kirche werden / vnd alles ei
tel geiz / wucher / bauch / frasz vnd fleisch werden / wie vor der Sünd
flut. Item: Noltri cum à legibus Papæ liberi sint, volunt etiam
à lege Dei liberi esse, nihil nisi politica sequi, sed sic, ut sub illis
quoque pro libito sint &c. Ex ijs sunt, qui diem hominis de
siderantes, ut in luce hominum glorientur & exultent, nobis ce
perunt Decalogum quoque ex Ecclesiâ deturbare, ut juxta Petri
Prophetiam, secundum proprias conscientias ambulent, & se
curi sine timore Dei agant &c. A nostris mihi est plus nego
cij & periculi, quàm ab ipso toto Papatu, qui posthac nihil po
terit contra nos.

Cum † 5. has & similes voces querulosas exaudiunt adver
sarij, triumphum agere solent (sed *reg. vivens*) & doctrinam Ec
clesiarum nostrarum omnibus diris devovent, quod ex hac ar
bore tam noxij & venenosi fructus enati sint. Ideoque Bellar
minus laudat illam Erasmi vocem in epist. ad Vulturium Neo
comum; Circumspice populum istum Evangelium & observa
nùm minus illic indulgeatur luxui, libidini, & pecuniæ, quàm
faciant ij, quos detestamini. Profer mihi, quem istud Evange
lium ex commessatore, sobrium; ex feroci mansuetum; ex ra
paci liberalem; ex maledico, benedicum; ex impudico reddi
derit verecundum. Ego tibi multos ostendam, qui facti sunt
seipsis deteriores. Sic sandæus Jes. Herbip. Mali mores ex do
ctrinâ, quam tradunt Protestantes, proficiscuntur, nec sinit secta
Protestantica hominem esse bonum.

At † 6. verò si hoc telum Ecclesiam nostram concutit, an
non sic Prophetarum etiam & Christi Apostolorumq; doctrina
titubabit? Julianum, Apostatam & Persecutorem nobilissimum,
audire mihi videor, qui simili dicitio Christianam doctrinam
flagellavit: Sicut ex vestris nullus fit eximius vir, imò neque
justus; ex nostris autem unusquisq; seipso melior fit, etiamsi
omnibus modis crassus esset, modò sit naturæ tamen bonæ, &

Vid. Tom. I.
Jen. p. ult. §
p. 443.

Vaticinium
Luth. in Bi
blioth. reper
tum.

Bellarmin. l. 4.
de notis Ec
cles. cap. 13.
& Gretserus
in comm. de
duobus num
mis p. 57.

In Castig. de
prod. fig. esuit
liberal. p. 238.

V. Cyrillum
lib. 7. contra
Julian.
p. m. 158.

ex illis erudiri se patiatur. Hominibus enim Deorum bona absque multâ contingent arte, sive lumen accendatur scientiæ, ut conversationis genus doceatur, vel multi hostes repellantur, & per terras multaque maria peragretur, & sic appareant heroici, &c. Sic estis infelices & insipientes, ut & putetis Dei quidem esse illos sermones, ex quibus nullus fiat prudentior, vel fortior, vel se ipso melior : eos autem, ex quibus licet fortitudinem, prudentiam & justitiam accipere, traditis Satanæ, & iis, qui Satanæ serviunt.

5.
Rom. 6.1.
Oecumen. in
2. Pet. 3. quos-
dam abusos
illo Rom. 5.20.
Ubi abunda-
vit delictum
&c.
1. de fide &
operib. c. 15.
(13.)
Augustin. in
Proemio su-
per Psalm. 31.
contra quos
Jacobus.
Text. v. 1.
Valedictoria
Petri conclu-
sio habet 1.
thesauri scri-
pturae Com-
mendatione.
Elusionē hu-
jus dicti Je-
suiticam v.
Coll. Ratisb.
1601. p. 246.

An non 7.† Apostolorum temporibus multi abutebantur Evangelij & gratiæ doctrinâ, ut in peccata ruerent, cum sint sub gratiâ & non sub lege? quos ex professo Paulus refellit capite 6. ad Romanos. Atque hoc est, quod Augustinus monet, ob fi- dei doctrinam, quam Apostolus Paulus proposuerat, malè intel- lectam, & ad licentiam morum detortam, reliquos Apostolos (Jacobum, Petrum, Joannem, Judam) suas consignasse episto- las, quibus perversum illius dogmatis intellectum, & abusum, damnabilem, ex animis hominum evellerent.

Optimè igitur instituto nostro deserviet caput posterioris Petrinæ ultimum, cujus brevem σύνοψιν dabimus, de vitæ nostræ proterviâ, ejusque causis, postmodum disquisitioni.

Analysis succincta Capitis ultimi Posterioris Petrinæ, quod est pars Epistola valedictoria, quâ Petrus 1. the- saurum scriptura commendat, 2. de Empæctis vaticina- tur, 3. remedia contra illos ostendit & extremorum mundi rationem describit, 4. constantiam in fide vover.

Itaque PETRUS 1. quæ concionibus suis docuit, scripto etiam complecti, & iteratâ jam vice tradere voluit: *Hanc ecce vobis, cha- rissimi, secundam scribo Epistolam*: ut & Johannes & Apostoli alij. Non enim per alios dispositionem salutis nostræ cognovimus, quàm per eos, per quos Evangelium pervenit ad nos, quod qui- dem tunc præconiaverunt, postea verò per Dei voluntatem in- scripturis nobis tradiderunt, fundamentum & columnam fidei nostræ futurum, ait Irenæus Episc. Lugd. in Galliâ lib. 3. cap. 1. Et

Et sanè Apostoli non censuerunt 1. vel N. T. Scriptis non opus
adeò esse, ut Pontificijs videtur, ut Weigelianis & similibus, vel
2. verbum externum nihil habere viriùm, contra Suencfeld, & se-
quaces, vel 3. unctionem docere omnia, etiam citra institutio-
nem, vel 4. Christum non mandasse Apostolis, ut scriberent, ut
Costerus, alijque obganniunt, 5. nec opus esse, si semel jacias
fundamenta doctrinæ, τὰ αὐτὰ scribere. 6. Laicis biblicos li-
bros non esse legendos. 7. omnia jam in corde hominis scripta
esse. &c.

In quibus vestram excito in commonitione τὴν εἰλικρινῆ Δό-
voian sinceram mentem. Non de transferendis regnis absolutio-
ne à juramentis & similibus agit, qualia diplomata Pontifex af-
figit, sed de sinceritatis studio, de augendâ fide, de excitandis
donis in nos collatis.

In Syro est לְרַעְיוֹנֵיכֶן שְׂפֹרָה cogitationem vestram bo-
nam (Sapphira, pulchra, speciosa Matth. 26. v. 10. Matth. 7. 17. Unde
nomen mulieris Sapphira Act. 5. 1.) Ut memores sitis eorum
quæ prædixi verborum à sanctis Prophetis; nec enim V. T. à malo
Deo esse (Manich.) vel parùm usus hodie habere sentit, & Apo-
stolorum vestrorum (alij nostrorum.) Petrus alijs se non præfert,
summè commendat verbum suum, quod sit Dei legantis ver-
bum, ut & revera est. In Syro, quod fuit per manum Aposto-
lorum, שְׂפֹרָה דְּכִיּוֹר, id est, per officium.

Præceptorum Domini & Salvatoris, non enim Christus sustu-
lit legem, quoad obœdientiam, non indulsit peccandi licentiam:
neque tamen propriè dictus est legislator. Medicus præscri-
bens usum Pharmacorum, ostendens Criteria, promittens fru-
ctus, impediens recidivam, interminans mortem, nec tamen est
Politicus aliquis legislator. Talis Medicus Christus non legis-
lator ut Concilij Trident. Patres conscripti denotant.

PETRUS 2. prædicit, describit & refutat Empæctas. Hoc
primùm scientes, quod venient in novissimis diebus in deceptione
illifores, juxta proprias concupiscentias ambulantes. Non enim
Deum latent contingentia & futura, & mala. Nec tamen Dei
præscientia necessitatem causis secundis affert, aut calculum.

A 3

malis.

(εἰλικρινεία

1. Cor. 5. 8.

2. Cor. 1. 12.

2. Cor. 2. 17.

εἰλικρινῆς

Phil. 1. 10.

2. Pet. 3. 1.

v. Lexica &

Concord. ad

τὴν εἰλην

κρνομένη,

ad calorem

solarem ex-

posita & pro-

bata; à per

mixtione se-

parata.)

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

Text. v. 2.

malis addit. Tempora novissima vel Apostolorum temporibus cepere initium. Etsi verò semper fuit larga Empæctarum seges, uti Ismael ludebat cum Isaac, id est, illudebat קַיָּמָהּ subannantem, non ludentem ut habet vulgata, tamen sub finem mundi futura est largissima: Et hi vitæ rationes instituent secundum concupiscentias suas: non quod omnes Veneri ventriq̄ se dedituri: sed quod omnibus animæ viribus se DEI verbo & Consiliis opposituri. Sic enim caro concupiscit adversus Spiritum, ut summæ etiam facultates hominis conatu intentissimo illi obnitantur. Ejusmodi Spiritus Empæcticus in Sadducæis fuit, resurrectionis carnem, adeoque judicium & gaudium suppliciumve extremum inficiantibus: quibus calculum addiderunt ipso S. Petri tempore Dositheani, à Judæo quodam Dositheo exorti. Nec alius fuit Hymenæi & Phileti Genius, resurrectionem jam effectam statuentium: nec alius Gnosticis, similisque farinæ hominibus, Manicheis, Borborianis, Prodiannitis, Hermionitis, Samaritanis, Florianis, De quibus historia vetus & ex illâ nostrorum Hæreseologia consuli possunt. Albanensibus eandem blasphemiam tribuit Cornelius à Lapide, quàm verè, ipse viderit. In Syro est מְבַזֵּיין מְבַזֵּיין à בַּיָּא il-
 lusit. vid. Jun. in Matth. 2. 16, ut Christo fuit illusum cum magnâ proterviâ securitate ac contemptu, Matth. 20. 19. ἐμπαιξέσθαι, ut
 Marc. 18. v. 34 pijs Patribus, qui ludibria & flagella perpessi Ebr. 11. 36. ἔμ-
 Luc. 18. 32. παίγμων. Hujus generis illud Galat. 6. 7. Deus non illuditur,
 Matth. 27. 31. ἡ μωκτικὴ ἔσται, & illusio Ephes. 5. 4.
 Marc. 15. 20. Quæ verò in specie irrisores isti proferent in cathedrâ
 suâ? Dicentes: Ubi est promissio adventus ejus? ex quo enim
 Text. v. 4. patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creatura. Ar-
 ticulum fidei primarium explodunt, atque sic totam fidei cate-
 nam divellunt, omnemque pietatem excludunt. Es solle ein
 Pfaffengeschwätz sein: Illi longè sapientiores Spiritu S. longè
 prudentiores Patriarchis &c. Nec tamen tales videri volunt,
 sed Patrum auctoritatem agnoscunt, obdormisse dicunt, non
 perditos, creationis fidem profitentur. Sed non ex suâ senten-
 tiâ,

Gen. 21. 9.

Gal. 5. v. 17.

V. Adam à
 Conzen In
 júbilo jubi-
 lorum.

Marc. 18. v. 34

Luc. 18. 32.

Matth. 27. 31.

Marc. 15. 20.

Text. v. 4.

7
tā, verum illusoriē hęc proferre, tectēque sagillare viden-
tur.

Ita Epicuræi de grege porci: *Hett ich so lange geld zu zeh-
len/&c. Hett ich hie mehl/ich wolte Gott seinen Himmel wohl
lassen.* Hęc autem illis temporibus nugabantur Γνωστικοὶ ἢ
Ναασηνοὶ, οἱ δ' αὐτοὶ ἢ Λαμπητιανοὶ ἢ Εὐχῖται.

Quam verò hęc illi sapienter? *Latet enim eos hoc volen-
tes, quod cœli erant secus & terra de aquâ & per aquam consistens
Dei verbo.* Non in simplici sed affectato errore versantur: ἐθ-
λοντι γὰρ μύθοι πρὸς τὴν ἀλήθειαν; ait Oecumenius. Ultrò
enim oculos claudunt ad veritatem ἢ γῆ ἐξ ὕδατος μὲν, ὡς ἐξ
ὕλησ ἀκτίσ. Δι' ὕδατος δὲ, ὡς ἀπὸ πλῆκῶ. Concedere cogun-
tur cœlos à Deo constitutos, materiā non adamantinā, verbo
tamen ad tantum firmamentum perductos, terram super maria
fundatam, mari aggerem positum arenam, quæ omnia hac ni-
tantur basi, hac compage, hoc glutino, verbo Dei. Quo fulcro
subtracto iterum possunt omnia corruere ac diffluere. *Per qua
ille tunc mundus aquâ inundatus perijt,* Ut enim ad verbum Dei
præcipiens, Cataractæ cœli aperti & abyssus (thesaurus Domi-
ni Job. 38. Ps. 33. Sic aliæ etiam opificij sui partes ruinam capere,
nutare ac concidere olim possunt. Cœli autem, qui nunc sunt
& terra eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem judicij &
perditionis impiorum hominum. Qui ignis cujusmodi, & in quâ mun-
di vel rerum parte futurus sit, scire arbitror neminem, nisi forte
cui Spiritus Dei ostenderit. Eadem omnipotentia, quæ potuit, eadem
in peccatores severitas, quæ voluit, eadem sapientia quæ distulit,
primos homines aquâ perdere: totum hoc domicilium flammis
vindictæ exuret. Nec enim impunè ferent homines scelera,
quæ tanta sunt, ut ipsam domum faciant execrabilem, in quâ
commissa. Ut enim non ob trigonum aqueum accidit dilu-
vium, sed ob concursum scelerum: ita nec ob trigonum igneum
superveniet ultimum per ignem judicium, sed ob vitiorum pro-
brosissimos aspectus.

PETRUS 3. Empactis ad Dei judicium rejectis, suos frugi
auditores pergit informare, commonefacere, consolari. Infor-
mat,

Oecumen. in
c. 3. 2. Pet.

Text. v. 5.

Pf. 24. 2.

Jer. 5. 22.

Text. v. 9.

Job. 38. 22.

Pf. 33. 7.

Text. v. 7.

August. l. 20.

de Civ. Dei

c. 16.

V. Concord.

Astron. &

Theol. Petri

de Aliaco &

& cont. hunc

Mirandul.

3. Contra illos

& alia peri-

cula præn-
nitioens

mat,

Text. v. 8.

Luth. Tom. 5.
Witeb. p. 499.

Textus. v. 6.

V. Cornel. à
Lapide in b. l.
ut & in Os. II.
& Lorin. h. c.
Vasquez 1. p.
q. 19. disp. 83.

Tex. v. 10.

mat, dum de ratione moræ seu dilationis extremi diei instruit: *Unum verò hoc non lateat vos, Charissimi, quia unus dies apud Dominum, sicut mille anni, & mille anni, sicut dies unus.* Non opus est, ut omnibus curiosis quæstionibus satisfiat. Sufficit novisse ex Ps. 90. quod apud Deum non sint distracta temporum intervalla, uno intuitu videt, & præsentia habet omnia. Nam hic (ait Lutherus) neq; modus est, neq; numerus ullus, Ita moritur homo, & sepultus in terrâ quiescit, redacto in pulverem corpore, neque quicquam novit, ubi verò in novissimo die resurrexerit, videbitur sibi vix horam domivisse, respiciet tùm & videbit, tantam de se multitudinem progenitam, totque, qui post ipsum vixerunt, de quibus omninò nihil noverat.

Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant; sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. Neque sui gratiâ Deus profert diem illum decretorium, quod vel apparatu aliquo habeat opus, vel naturam sensim prius collabescere velit, aut si quas alias causas ratio sibi fingit; sed opus hoc est bonitatis, quâ mundum complectitur. Non enim delectatur hominum interitu, non creavit illos ad exitium, vel ad causas illius; non occultis funibus ad peccata trahit, non præterijt maximam hominum partem, ex absoluto decreto, libero delectu, hostili odio; sed omnibus salutem præparavit, destinavit, obtulit, idque non voluntate signi tantum, sed & beneplaciti. Neque tamen sine mediis ad se trahere quenquam, & invitos ac refractarios donis cumulare ac tandem salvare vult: sed pœnitentiam ipsis præscribit, quam Spiritus S. operari & Christum in illâ studet omnibus applicare. Hæc qui respuunt, dilecti quidem à Deo fuerunt, sed non electi, cum Electio plura quàm dilectio complectatur.

Elapso igitur, quod pœnitentiæ concessum, spacio, irruet tremendus ille dies: *Adveniet autem dies Domini, ut fur: in quo cæli magno impetu transient, elementa vero calore solventur: terra autem, & quæ in ipsa sunt opera, exurentur.* Furis improvisus adventus, non scelerofus animus hîc probatur. Ipsa coelorum machina ut Dei jussu constituta, sic ejusdem impetu delabetur, elementis,

9
mentis, & quibus DEO placuit hunc aspectabilem mundum con-
ficere, calore, cujus rationem Deus noverit, consumtis: nec
non tellure hac, cum omnibus quæ in sinu vel dorso gerit, exu-
flâ.

Non enim Petrus mundum incorruptibilem vel æternum istis
Morosophis concedit, aut perpetuas hujus vitæ delicias, sed
præterire mundum monet cum voluptatibus 1. Joh. 2. Cornel.
à Lap. stellas etiam novas in æthere corruptionis testes vocat.
Sed vide Disp. Tanneri Tom. 1. Theol. Schol. In Græco est κα-
ταναήσονται exurentur. In Syro כְּחֵטְאֵי לֵאמֹר non reperien-
tur, id est, fugient, non erunt: quod, & quo modo ad mundum
in meliorem formam saltem mutandum accommodare velint,
viderint sententiæ illius assertores.

Hinc itaque Commonefactionem instituit: *Cum igitur
hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conver-
sationibus & pietatibus, expectantes & properantes in adventum
diei Domini, per quem cæli ardentis solventur, & elementa ignis
ardore tabescent!* Nemo perpetrat opera tenbrarum cum sciat à
luce jam esse circumfulsum iri, jam præ foribus esse judicem,
astare lictores, carcerem, carnificem, tormenta, equuleos, pru-
nas, forcipes: Ita ergò incedendum, ut semper vox illa circumso-
net auribus: surgite mortui, Venite ad judicium.

Consolationem tandem subnectit amantissimus Ecclesiæ
Christi Petrus: *Novos verò cælos & novam terram secundum pro-
missa ipsius expectamus, in quibus justitia habitat.* Quæ polici-
tur Deus Esai. 64. illa magno gaudio expectamus; licet jam au-
ris non audiverit, nec oculus viderit, nec in Cor hominis descen-
derit. Ab illâ novi mundi structurâ vetera exulabunt omnia:
Peccatum, peccati fructus, bella, pestis, mors: & absoluta do-
minabitur ibi justitia.

Hos novos cælos expectant pij, nec terrentur mundi con-
flagratione vel extremi judicij spectaculo. Non enim judica-
buntur Joh. 3. Severo nimirum rigore ac condemnationis sen-
rentiâ: non venient in judicium, Johan. 5. ut quos Christus à fu-
tura ira liberavit. 1. Thess. 1. qui dies igitur impiis erit formidabi-
lissimus,

Tann. Tom.
1. Theol. Schol.
D. 6. q. 3. d. 3.

Text. 5. 11. 12.

Text. 5. 13.

Es. 65. 6. 17.

1. Cor. 2. 6. 9.

Joh. 3. 6. 18.

Joh. 5. 24.

1. Thess. 1. 10.

B

Luc. 21. 18.
Act. 3. 19.

lissimus, piis omnibus futurus est exoptatissimus: dies ἀπολυ-
τρώσεως Luc. 21. dies ἀποψύξεως Act. 3. dies ἀποκαταστά-
σεως.

Text. 6. 14.

Gal. 5.

1. Tim. 1.

Luc. 17.

Rom. 14.

Propter quod, carissimi, hæc expectantes, satagite immaculatè
& inviolati ei inveniri in pace. Procedat hæc theoria in saluta-
rem praxin; Fides ne sit simulata, & verborum follibus sufflata
persuasio, sed pariat fructus puritatis & innocentiae, Fidem &
bonam Conscientiam retinete. Ne turbetur pax. Illa consci-
entiae, ἀεὶγευμα illud æternæ lætitiæ.

Text. 6. 15,

Et Domini nostri longanimitatem salutem arbitremini: Sicut
& charissimus frater noster Paulus, secundum datam sibi sapientiam
scripsit vobis. Uti omnia Dei consilia, dicta, opera in piorum
salutem cedunt: ita & dispositio futuri judicij non molestias, sed
commoda ipsis parere potest. Quæ nobis videntur sæpe adver-
sa planè, tandem usui nobis maximè fuisse ac esse persentiscimus.
Atq; de his non solus Petrus scripsit, sed ipsius etiam in
fide, in officio, in amore frater, Paulus Apostolus; cujus præ-
clara dona Petrus agnoscit, cujus auctoritatem asserit, cujus fi-
dem commendat: Nullæ hic similtates; & si quæ fraternæ
admonitiones, si quæ fortassis συγγράμματα inter Collegas inter-
cedunt, non solvunt caritatis vinculum, sed astringunt. Verùm
ubi scripsit hoc Paulus? Quoties de ultimorum temporum statu,
de extremi judicij mori, de vitæ sanctimoniâ, de falsis docto-
ribus, de ultimis temporibus instituit admonitiones:

Rom. 8. 20.

1. Cor. 15.

1. Thes. 4.

2. Thes. 2.

1. Tim. 4.

2. Tim. 3.

2. Cor. 12.

Galat. 1.

Et quæ Thessalonicensibus, quæ Romanis scripsit, omnibus
scripsit. Magnâ utique sapientiâ, quam in tertio cælo didicit,
nec enim Evangeium suum ab homine habuit aut per homi-
nem. Quæ tamen ad pedes Gamalielis didicerat, quæ in Ju-
re Romano & Græcis autoribus legerat, non transcribit diabo-
lo, sed Theologiæ commodè adhibet.

V. Chryf. de
laudib. Pauli.

Text. 6. 16.

2. Pet. 2. 4.

h. l.

in Syro

ΠΡΟΣΤΑ

Sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his; in quibus
sunt quedam difficilia intellectu, quæ indocti & ἀσύνετοι instabi-
les depravant, sicut & ceteras scripturas, ad suam ipsorum perdi-
tionem. Pleraque omnia in scriptis Apostolorum sunt facili-
ma, si media usurpes debita. Hoc enim sine Spiritu S. inspi-
ravit.

ravit, ut percipiantur: qui & potuit & voluit perspicuè sua magna eloqui. Intellectu quædam difficilia in S. Scripturis ob causas prægnantissimas, de quibus alibi. Suis tamen parallelis ac fundamentalibus imprimis locis clara ac perspicua omnia. Nec ratio aut observatio de nihilo est, quod non in omnibus exemplaribus legatur *ἐν αἰς* in quibus (Epistolis) sed *ἐν οἷς* (sc. mysterijs) Ita tamen scripta sunt quæcunq̄ue scripta, ut non nisi ab *ἀσνεύτοις* non intelligantur, imò verò malitiosè pervertantur: quæ pessimi hominum ingenij est *ὑποθέσια*, quapropter in perniciem ipsis cedit, teste Apostolo. Deus igitur culpam non habet, nec scriptura censoriâ virgulâ notatur, sed varieties hominum accusatur, & cavenda proponitur. Hoc verò vidit, leves quosdam Spiritus invertere Paulo sua verba quæ pervertere, eo quod in ejus Epistolis insunt quædam intellectu difficilia, ut cum dicit, neminem per opera sed per solam fidem justificari. Item legem datam, ut peccatum augeat. Et illud, ubi abundavit delictum, illic abundavit & gratia, & locos similes. Hæc enim cum audiunt, ilicò dicunt: Si ita se res habet, vivemus ociosi, neq; boni operis quicquam faciemus, & nihilominus evademus pij, quemadmodum & modò de nobis mentiuntur, quod bona opera vetemus. Sed mirum hoc non est, quando & D. Paulo sua verba inverterunt. Hæc Luth.

Quapropter Subtextit Apostolus. *Vos igitur fratres, præscientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis à propriâ firmitate:* Non omni spiritui fides habenda, sed prudentia adhibenda, ne plausibilibus glossis & speciosis Commentarijs seducti, quovis doctrinæ vento circumferamur. Fit interdum, ut nimium altercando amittatur veritas: & nonnulli de fide tam ingeniosè disputant, ut omnem fidem amittant, & religionem Christianam pro opinione hominum habeant. Hæc venena, has gangrænas has vertigines & voragines cavendas dicit. Non enim in quavis religione salus, ut Pseudo-Politici sibi persuadent, nimis intelligendo facientes, ut nihil intelligant: nec qui stat, cadere non potest. Similes igitur cohortationes institutas ab Apostolis passim legimus.

B 2

PETRUS

quali perverso
for Elimas
Act. 13. 6. 8. 10.
unde perversus
Tit. 3. 11.
Phil. 2. 15.
Luc. 9. 41.
Act. 20. 30.
è quib. texti-
bus emphasis
eruenta.

Luth. Tom. 5.
Vvit. f. 500. 66

Oecum. hist.
Ubi exuberabit
peccatum &c.
ipsi perverten-
do dixerunt,
peccemus abun-
dantius ut
abundantius
nobis ignosca-
tur.

Text. 6. 17.

4. *Votivam
gratia Com-
precationem.
Text. 6, 18.*

PETRUS tandem pio voto concludit non vitam illis longam, non opes ac honores, non quietum semper Ecclesiae statum exoptans, sed alia vovens *κειμήλια*. *Crescite verò in gratia & in cognitione Domini nostri & Salvatoris JESU CHRISTI.* Hæc enim vita æterna est. Johan. 17. Cætera vel parum tuta vel parum proficua. Non sufficiunt bona initia, sed requiruntur indies augmenta, & felix depositi nostri custodia. Hic enim qui non proficit, deficit. Nemo hic edoctus satis, ut Gnostici sibi perfectam arrogabant scientiam, quos novi hodie Prophetæ gloriose imitantur. Et ex nostris etiam multi una concione auditâ vel epistola lecta, putant se omnia fidei mysteria exhaustisse, & aliquot dolia Spiritus S. ut Lutherus alicubi loquitur, ebibisse.

*Joh. 17, 22.
1. Pet. 3, 22.
Luc. 24, 26.*

Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis, Amen. Christo enim debetur gloria, cum sit *ἀπαύγασμα*, gloriam autem suam humanæ etiam naturæ communicavit; evehctus à Patre in thronum gloriæ, subjectis sibi angelis. Ita enim per passionem ingressus est in gloriam SUAM.

*V. Drusium ad
2. Cor. 1, 20.*

Amen) Fiat. Nec enim de exauditione precum, vel de salute dubitat. Omnes promissiones in ipso sunt Amen, i. e. firmæ ac ratæ. Aut τὸ ἀμὴν, id est, veritas. Sic *אמן אמרנו* per Deum verum, *ἀληθινόν*. Jes 65. 16.

*Tom. 5, Vitter-
bergenf.*

Additur in Syro: *אשר יתן דפטרס רישא* *אשר יתן דפטרס רישא* Sed à quo sit additio facta non liquet; cum præsertim ipsa hæc epistola primitus non sit cum scriptis alijs in Syrum sermonem versa. Ita enim in præfatione super hanc epistolam Dionysius quidam, qui Commentariis Syris Canonicas epistolas, Acta & Apocalypsin illustravit: Epistolam secundam Petri non fuisse versam in linguam Syriacam cum libris, qui diebus antiquis redditi sunt. Ideoq; non inveniri nisi in translatione Thomæ Episcopi, qui cognominatus est Heracleensis, secundum nomen Heracleæ civitatis suæ. Hactenus capituli hujus analysis concisissima. Plura in Luthero & B. nostro Gerhar-do, cujus commentarius absolutus brevi lucem aspiciet.

QUÆS.

QUÆSTIO I.

*An Evangelici seu nostri Doctores notentur à Petro,
per illusores, ambulantes in conscientiis?*

Cornelius à Lap. præcipuè quidem Gnosticos notari statuit, irridentes omnia divina & humana ac præsertim metum numinis judicij & vindictæ divinæ: hunc enim adimentis hominibus, persuasisse eis, impunè vacare Veneri & veniri. Sed ad nos tamen accommodat, quos modernos Gnosticos vocat: quo etiam modo falsorum doctorum notas c. 2. 2. Petri, Luthero assuere satagit, quem proinde Anabaptistarum & Adamitarum parentem vocat & Choragum, qui totos dies in convivis, comotationibus & cubilibus exegerit, ibique cuderit suas hæreses; idque ad hoc, ut remorsum conscientiæ oblatrantis, sibi que jugiter apostasian objectantis in vino sepeliret, quod & suis ut facerent, suaserit. Ita ergo Lutherus isti homini jam Gnosticus est, jam Anabaptista, imò etiam Libertinus.

Verum absolvitur Lutherus à calumniâ & nos cum illo, si attendatur, quam monstrosa homines isti procuderint dogmata; à quibus Lutheri scripta & volumina nostra Symbolica sunt alienissima. De Gnosticis legi possunt veteres.

Anabaptistarum furores & insanix toti orbi pridem innotuerunt, & à Luthero ipso mascule everse sunt.

Libertinos, quorum profanitas & atheismus non æquè omnibus occurrit, sic describit *Stanislaus Rescius* in *Sectarum Centurijs*: *Fanaticum hominum genus, in quo jure credas revixisse Gnosticos & Valentianos, quibus nihil æquè displicet ac simplex, proprius ac germanus Scripturæ sensus. Illis Christus est Satanus, vitium virtus, & virtus vitium. Nihil enim ex eorum sententiâ peccatum est, nisi eorum opinione qui sese peccare putant. Verus Dei timor, & eo imbuta conscientia pro inferno illis habetur: pro paradiso autem conscientia divini judicij contemtrix, secum, stupida & consopita. Docent homini omnia esse licita sine ul.*

p. 415.
Similia Emserus & Dieterbergerus in versionibus suis.

p. 402

p. 408.

p. 408.

V. Vigandus

V. etiam Cal-

binum contra

Libertinos in

Traditionibus

f. 599.

la exceptione, omnēq; genus vivendi probant: lenonem suo volunt
fungi munere, fures audacter furari jubent, matrimonia dissolvi
volunt, cum uxor mariti sui tadium coeperit: undē promiscuos lau-
dant concubitus, idq; vocant Spirituale matrimonium. Commu-
nionem sanctorum vocant communionem bonorum temporalium,
ideoq; quantum quisq; potest, ut rapiat, suadent. Resurrectionem
jam factam esse dicunt, neq; aliud expectandum iudicium. Iam
Christianos omnes resurrexisse affirmant, quando animam huma-
nam sciant jam factam esse illum Dei spiritum immortalem, imō
in Dei essentiam rediisse, undē, inquit, exiit, eiq; ita jungi, ut
unicus spiritus maneat. Hæc Libertini. Quid verò commu-
ne nobis cum nebulonibus his, & Licentinis effrontibus? Ad-
de, quæ ipsorum portentosa loquia & blasphemix fuerunt, citante
Calvino ipso & Bellarmino: Iam diximus, istas initiō apertè ri-
dere solitos, si quis scripturas allegaret: nec dissimulasse, quin eas
pro fabulis haberent. Interim tamen non desinebant ijs uti, si
quis esset locus, quem in sensum suum torquere possent, non quod
ei adhiberent fidem, sed tantum, ut perturbarent Idiotas, atq; ita
concuterent, ut tandem eos ad se possent facilius adducere. Si
quis locus ipsis objiceretur, respondebant, nos literæ minimè obno-
xios esse: sed spiritum, qui vivificat, sequi oportere. Quin etiam
Porcus ille Quintinus, unumquemq; Apostolorum aliquo scomma-
te notaverat, veluti Picardo suo sermone Paulum vocans vas fru-
ctum: Ioannem, juvenem stolidulum: Petrum abnegatorem Dei:
Matthæum foeneratorem. Hæc iterum Libertini. An posset
ipsa Impudentia nobis hæc portentosa objicere? Quid com-
munionis luci cum tenebris? Lutherus etsi ἀναμάρτητος non
fuit, quo censu nec Augustinus, nec Gregorius M. nec
Bernhardus aliq; sanctissimi se haberi voluerunt: tamen fuit
ἀνεπίληπτος, quod dudum nostri suffragijs etiam adversario-
rum evicerunt. Nec tamen domus nostra est sanctior arcâ No-
hæ, vel felicior familiâ Jacobi, Samuelis, Davidis, aliorumq;
DEI hominum. Si negaverint antagonistæ, non esse inter
ipsos numerum fruges consumere natum non esse וצ"ח & irri-
sores religionis plurimos, Classicos historicos, Theologos,
Juris:

Calv. in instru-
tione adversus
Libert: post
Bellarm d.
S. S. l. 1. c. 1.

2. Cor. 6. 15.

V. Confess.
Cath. Excell.
Dn. D. Gerh.
inpr. Gl. The-
ol. L. Job.
Mülleri tra-
ctatum hæc de
re peculiarem
Germ. Ps. 1. 1.

15
Jurisconsultos falsi arguent testimonij. Et eos à Petro notari,
paulo inferius è Luthero; animadvertemus.

QUÆST. II.

*Quam graves nobis intendant lites adversarij, & quam
atrocissimorum Criminum reos nos agant?*

Quod Christianis olim accidit, ut nullis non essent ca-
lumnijs expositi; (id n. Christus fore prædixerat.) Nilus non ascen-
dit. *Quæ causa?* CHRISTIANI. Idem Ecclesijs Augustanæ
Confessioni addictis evenire notius est, quàm ut diduci debeat.
Bellarm. neminem inter Lutheranos bonum agnoscit & pro-
batum dare nititur, Lutheranos opera bona verè prohibere.
Ita Costerus eodem nos conficio petit: In quamcung; vel Ger-
mania, inquit, vel Gallia Angliæve partem oculos conjicias, vix
è tot millibus hereticorum ministris vel unicum duntaxat reperias,
qui sit integer vitæ scelerisq; purus. Iterum Bellarminus orat:
in Scholis habitâ, Tom. 4. Contr. præfixâ: Mahumeti Luthe-
riq; doctrinam nihil est mirum, & facile & in multis locum repe-
nisse. Multa enim eaq; difficillima fidei nostræ mysteria sustulit, &
simul fræna libidinis laxavit, & omnibus scelestis hominibus adi-
tâ patefecit. Aspicite enim qui sint, qui ad Lutheranos ple-
rumq; deficiunt: Gule addicti ad eos accurrunt: quod non sint a-
pud eos stata jejunia incontinentes, quod apud eos etiam Mona-
chis & Monialibus matrimonia concedantur: desertores monaste-
riorum, quod omnia apud eos vota laxentur, omnia claustra re-
ferentur, continentia cum conjugio, cum divitiis paupertas, obedi-
entia cum licentiâ commutetur. Homines avari & ambitiosi, quod
eis Lutherani non solum opes Ecclesiæ, sed etiam personas, & ipsam
fidem ac religionem in auditâ adulatione subjiciant. Itemq; otiosi,
quod Lutheri religio solâ fide contenta, operæ non requirat. De-
niq; improbi, & scelerati omnes, quod nec peccata sacerdotibus
confiteri, nec ulli hominum vitæ suæ rationem reddere teneantur.
[Hanc tamen Criminationem Bellarminianam gravissimè so-
lidissimeque retudit Theologus nobilissimus ac meritissimus
Dn; D. Mathias Høe in c. 9. Apocal; fol. 228. seq.]

Religio

KirchenBo
stul Dom.
26. Trin.

Euseb. l. 4. b.
Eccl. c. 15. Tob
le sacrilegos.
V. Cyrill. contra
Julianum.
V. Euseb. l. 9.
hist. eccles. c. 7.
Tertull. Apo-
log. cap. 39.
I. Pontificij nos
culpant. l. 4.
de notis ecclesiæ
c. 13.
lib. 4. de Ju-
stif. c. 1. in
Apol. Cath.
contra Gasp.
Grabinis c. 60.
p. 243.

Herm in Hugo
pro Consult.
Cathol. Lesbrij.

Guilielm. Baile
in Catechismo
controversia-
rum.

P. 16.

P. 14.

Hadrian. Jung.
in raps. de
doctr. & mori-
bus heret.

ad D. Iacob,
Reihing.

Ungers-
dorf
p. 123. 124.

Religio Lutherana (ex illorum sententiâ) tollit Confessio-
nis Sacramentum, unâ cum contritione & ceteris adminiculis, &
simul docet solam fidem sufficere ad salutem, nec ullum pecca-
tum ei imputari, qui habet fidem specialem, etiamsi millies uno
die fornicetur; ad hæc, peccata omnia à Deo esse decreta, homi-
nemq; ad ea perpetranda certâ necessitate impelli. [Quinq; tamen
hos arietes dejecit Dn. D. B. Meisnerus p. m. in Collegio isti
homini opposito. Alius: Certè. Unica Libertas carnis causa fuit,
cur tot sese ab Ecclesiâ Romanâ segregarint. Et paulo ante: Omnes
præterea Calvinii (Lutheri) propositiones scommate & ladoriâ in-
fartæ sunt, inclinantes eos, qui audiunt, vel legunt, ad quan-
dam effrenatam libertatem, & laxantes appetitui sensibili habe-
nas in omne vitiorum barathrum.

Alius ex hac Scholâ sic nostros alloquitur: Quocunq; in
loco vestigium ponitis, cernitur repentè major flagitiorum licentia,
minor ad omne faciens verecundia, multò audacior temeritas, im-
pudentior libido; volitat intolerabilis superbia & arrogantia magis
quam antè confirmatur, prisca religio atq; sanctitas in contractum
adducitur, pudor, metus diviniq; judicis formido labascit ac mi-
nuitur, contentiones & dissidia augentur, deniq; multorum scele-
rum colluvies &c. &c. Succinit huic Fornerus laqueo 18. Sola
vita impietas uberior malorum morum libertas; licentiosior volu-
ptatum & libidinum permissio: Venerea lascivientis doctrina He-
dismata, nec non Priapæa Lutheri παρρησιολογία, à verâ & or-
thodoxâ Romano-Catholicorum fide, te hereseos, & Luthericæ
sectæ socium, ad malum pronum, ad illecebræ carnis effeminatam
proclivem, in omnia gula libidinisq; flagitia inclinabilem, & to-
tum deniq; luxuriæ tabo defluentem abernare fecerunt.

Ungersdorffius pessimis infamiæ notis nostros traducit,
das nemlich grössere Schelm vnd Dieb in der ganken Welt nit
zu finden sein/ als vnter den Evangelischen. Deswegen man
wol mit aller macht singen könne: Das laud bringt frucht/ vnd
bessert sich/ das Wort ist wol gerabten: Das vnder kehrt man
über sich/ am Freitag frist man Braten. Item: Bey den Evan-
geli

gelischen sey / kein Funcken mehr einiger Redlichkeit / ja solche
ehrlose / treu vergessene Erzbuben sein in der ganzen Welt nicht
zu finden. Alle Lutherische seyn ungerewe Knechte / halten

alle schelmenstück für ehr vnd tugend / seyn nur maul Christen /
viehische / gottlose Leute / thun gar kein gut Werck / damit man sie
nicht für Pabstisch halte. Et enumerat vitia Lutheranorum :

Wucher / Simans / beirug / fressen vnd sauffen / unfreundlichkeit ge-
gen den Gästen &c. Ita quasi per diuermium pronunciare solent:
Epicureismum nihil aliud esse, quam imperfectum Lutherani-
smum. Lutheranismum verò nihil aliud, quam perfectum Epi-
cureismum.

Calviniani quàm pro lepidis & sanctis fratribus nos ha-
beant, paucis etiam inaudiamus. Quinta causa, propter
quam Lutheri de coenâ doctrinam abominamur, hæc est, quod
eadem in Ecclesiis Evangelicis nihil quicquam boni efficit, sed
homines magis magisque à viâ salutis ad opus operatum ab-
ducit, ut statuunt per externum sacramenti usum se posse salva-
ri, etiamsi interitus nec viva fides, nec vera conversio adsit.
Miseri homines in Ecclesijs Lutheranis communiter nesciunt,
quæ sit vera ad Deum conversio, sed existimant hanc esse ve-
ram ad Deum conversionem, si quis singulis mensibus pecca-
ta sua Ministro Ecclesiæ confiteatur, & mediocri cum devotio-
ne Sacramento utatur, quocunq̃ tandem modo postea vi-
tam instituat suam &c. Vix millesimus quisq̃ inter ipsos no-
vit, quid sit novus homo, qui in Christo creatus est, nedum
ut seiplos explorent, an ejusmodi renovationem in semetipsis
sentiant; quin imò, qui volunt videri sapientissimi, minimam
ejus partem intelligunt, siquidem illudunt nobis, quando au-
diunt, quod in Christo nihil quicquam valeat, quam nova
creatura, ac prætendunt Spiritum Calvinianum esse Spiritum
tristitiæ, qui nullum hominibus permittat gaudium, quasi ve-
rò sit summum hominis Christiani gaudium, in luto pecca-
torum sine ullo pudore pervolvi. O cæcitatem omnium ma-
ximam! Exitialis illa cæcitas, non provenit aliundè, quàm
quod miseri homines existimant, quocunq̃ tandem modo vi-

C

vant,

2. Calviniani
nos arguunt.
Heidelbergen-
sium treu here-
tische vermahn-
ung.

p. 125.
p. 128.
129.
133.

vant, si ante finem vitæ Eucharistia ipsis contingat, se corporaliter in eâ Christum accipere, ex quo colligunt, quod remissionem peccatorum & vitam æternam unâ cum eo accipiant, nec possunt aliter colligere, cum Apostolus dicat Rom. 8. v. 2; Si Deus nobis Filium suum dedit, quidni cum eo donet omnia? Si ergo abeunt cum suo viatico unus altero felicior, ac, ut metuendum, multi eum in locum, ubi in omnem æternitatem doctores suos & animarum pastores accusabunt, quod de viâ salutis non fuerint: rectius ab eis instituti. Hæc illi: ad quem genium multa invenies in *Colloquio de reformatione Marchiacâ*. Taceo, quod nos semi-Papistas, imò Papistas duplo peiores salutant; quod crudelitatis reos agant, qui ovis Basilisci incubemus, qui pace Religionis excludamus illos, qui Martyribus Gallicis & Belgicis insultemus, qui Comædias, qui Choreas permittamus, qui damnemus non auditos in Concilio, qui facile in Papistas degeneremus; & similia complura.

Cons. D. Hunnium.

Amesius de Casibus Conscientiæ.

3. Photiniani nos aversantur.

V. Socin. Osee 102. Smalcium

4. Chymico-Theologi V. Peigoliani Stifeli-ani nos execrantur.

Epistola annexa tr. vom alten und neuen Jerusalem; Ps. 58.

Quod verò *Photiniani* nobis testimonium perhibent? Pessimæ nos esse notæ, qui admittamus ad communionem SS. Cœnæ, quos ne ad vulgare quidem convivium adhibere debeamus: qui bellorum tubæ simus, qui Excommunicationis clamorem proditoriè resignaverimus, qui juramentis, fallacijs, iniquitatibus faveamus, qui leges Christi non inculcemus &c.

Quidam *Paracelsica Theologiae sectator* his in nos verbis, quos Papistas & Calvinistas conjungit, debacchatur. Qualis verò vita est Christi, vel an vivus sit vel mortuus Christus in hisce ternis sectis, auditis ex operibus eorum jam recensitis. Mortuum hîc Christum, necatum, & indies ab eis trucidari truculentius, quàm à Judæis visibiliter fuerit necatus, evidens est: ac posterius tantum in Christum crimen, harumque sectarum impietas est priori Judæorum scelere magis nefarium scelus. Si igitur caput mortuum habeant, nec illud vivere apud se permittant, apud quam harum sectarum Ecclesiam veram, tanquam corpus cum suo capite vivo conjunctum, reperturus es? Cum singulæ in æquilibrio impietatis impendeant, & licet alia se sanctio

sanctiorem aliã, verioremque probabiliter ex animalis Sapientia (Jacobi 3. 14. 15.) disputet ac gloriatur, singulæ tamen Antichristianismo jurarunt, Judæisq̃e deterius juratos se hostes Christi, vitã suã & actionibus testantur. Neq̃; mihi objicias vulgarem cantilenam horum Theologorum: in hac vitã nihil esse perfectum, nullos sine crimine vivere. Verum id esse non infirior, etiam sanctos labi, & lapsos ex infirmitate naturæ in pugna Veteris & novæ legis alterã parte quidem succumbente, sed iterum per poenitentiam ad frugem redeunte ac resurgente in Novam vitam. Hic verò peccatur, non tam ex infirmitate naturæ, sed ex proposito & certã intentione ac præmeditato consilio, ut quælibet secta fastui suo & ventri consulat, & proindè tale peccatum est contra Spiritum Sanctum, sciendo & perseverando peccare.

In tractatulo quodam nuper emisso hoc de nostris Ecclesiis fit judicium: Unser Volck wird nicht bekehret durch die Predigt / darumb folget / das ihnen Gottes Wort nicht gepredigt oder ja nicht recht vnd mit gehöriger dexteritet gepredigt werde. Daran nicht irret das gemeine einwenden: Es were des vnartigen Volckes schuld: Non est in medico &c were gnung / das sie es dem Volck vntersagten. Denn diese entschuldigung hette erst statt / wenn man derer etliche / die sich rechtschaffen bekehret vnd gebessert / vnd einen heiligen Wandel führeten / zeigen könte; Aber da ist keiner. Et ante pauca de nostrorum hominum Christianismo: Man findet darinnen nicht mehr / als 1. den externum cultum oder äusserlichen Gottesdienst / das herke bleibet am zeitlichen vnd an Creaturen hängen. 2. Findet man keine realität, sondern nur eine starcke Einbildung / vnd eine Confessionem oris, das ist / Bekändnis des Mundes. 3. Ja ein merum opus operatum, vnd nichts bessers / als wie im Babstumb die Messe gehalten worden. 4. Das Absurdum in Theologiã: Das wir wollen vergebung der Sünden haben / vnd doch von Sünden nicht lassen. Uns wollen des Todes Christi trösten / vnd doch das nicht lassen wollen / umb welches Christus hat sterben müssen.

müssen. Hæc & sexcenta hujus generis *ὀγκλήματα* passim prostant.

Weigelius quantus sit Aristarchus morum nostrorum in Academiis, opidis, & integris Ecclesijs nostris, apparet è tot plaustris ac navibus onerarijs accusationum. Pagellæ non sinunt, huc vel summa capita referre. Quid Ezechiel Meth, quid Stifelius, Teting. alijs colligenda & transcribenda commiserim.

*V. onus Eccle-
sia Nicol. de
Clemangis,
Gerson. Sc.
Gerh. Botsac.*

Facilimum autem foret par facere, ac de istorum hominum vitâ instituere querulosas actiones. Sed cum aliorum sordibus nostras eluere non possimus, videndum id unicè, an ex ipsis doctrinæ nostræ fontibus tam putida venena exhalent?

*Deut. 32. 6. 5.
6. 15.*

Vita utiq; hominum sancta & laudabilis non fuit, quos ipsi Prophetæ, Christus & Apostoli docuerunt. Quantis enim exprobrationibus, invectivis, & accusationibus opus fuit? Peccaverunt ei, & non filij ejus, in sordibus, generatio prava atq; perversa. *Hæcine reddis Domino, popule stulte & insipiens?* nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, & fecit & creavit te? *Incrassatus est dilectus, & recalcitavit:* incrassatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.

*Es. 1. 6. 4. 5. 21.
22. 23.*

Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemarunt sanctum Israël, abalienati sunt retro, sum. Super quo percutiam vos ultra, addentes prævaricationem? omne caput languidum, omne corpus mœrens. *Quomodo facta est meretrix civitas fidelis, plena judicij?* Justitia habitavit in eâ, nunc autem homicidæ. *Argentum tuum versum est in scoriam:* vinum tuum mistum est aquâ.

Es. 5. 7.

Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non judicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos. Vineam Domini exercituum domus Israël est: & vir Juda, germen ejus delectabile: & expectavit ut faceret judicium, & ecce iniquitas: & justitiam, & ecce clamor. Vocabit Dominus Deus exercituum in die illâ ad fletum, & ad

Es. 22. 6. 12.

Jer. 2. 9. 29. 30.

placitum, ad calvitium & ad cingulum sacci. Quid vultis mecum judicio contendere? *omnes dereliquistis me, dicit Dominus.*

nus.

nus. Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt, devoravit gladius vester Prophetas vestros, quasi Leo vastatur generatio vestra. Domine oculi tui respiciunt fidem: *Ier. 5. 3. 6.*
percussisti eos & non doluerunt, attrivisti eos, & renuerunt accipere disciplinam, induraverunt facies suas supra petram, & noluerunt reverti. Idcirco percussit eos leo de sylva, lupus ad vesperam vastavit eos, pardus vigilans super civitates eorum: omnis qui egressus fuerit ex eis, capietur, quia multæ sunt prævaricationes eorum, confortatæ sunt aversiones eorum. Hæc dicit Dominus exercituum: cædite lignum ejus, & fundite circa Jerusalem aggerem: hæc est civitas visitationis, *omnis calumnia in medio ejus.* Sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam: Iniquitas & vastitas audietur in ea, coram me semper infirmitas, & plaga. *A minori quippe usq; ad majorem omnes avaritia student: & à propheta usq; ad sacerdotem cuncti faciunt dolum.* Omnes isti principes declinatium, ambulantes fraudulentem, æs & ferrum: Universi corrupti sunt. Ecce, vos confiditis vobis in sermonibus mendacij, qui non proderunt vobis. *Furari, occidere, adulterari, jurari mendaciter, libare Baalim, & ire post Deos alienos, quos ignoratis.* Et vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: ut iniquè agerent, laboraverunt. *Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas: & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum.* Quia jam olim loquor, vociferans iniquitatem, & vastitatem clamitò: *& factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die.* A tertio decimo anno Josiæ filij Amon regis Juda usque ad diem hanc factum est verbum Domini ad me, & locutus sum ad vos de nocte, consurgens & loquens, *& non audistis.* Et misit Dominus ad vos omnes servos suos Prophetas, consurgens diluculo, mitensque *& non audistis, neq; inclinastis aures vestras, ut audiretis, cum diceret.* Et contempsit judicia mea, *ut plus esset impietas, quam gentes: & præcepta mea ultra, quam terra que in circuitu ejus sunt.* *Judicia enim mea projecerunt, & in præceptis meis*

Ezech. 22, 8.
Ezech. 36, 29.

Os. 4, 1, 2.

Mich. 7, 2, seq.

2. Reg. 23, 27.

meis non ambulaverunt. Sanctuaria mea spreveritis, & Sab-
batha mea polluistis. Ingressi sunt ad gentes, ad quas introi-
erant, & polluerunt nomen sanctum meum, cum diceretur
de eis, *Populus Domini iste est, & de terrâ ejus egressi sunt.*
Audite verbum Domini, filij Israël, quia judicium Domino cum
habitoribus terræ? *non est enim veritas, & non est misericor-
dia, & non est scientia Dei in terrâ. Maledictum & mendaci-
um & furtum & adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem
tetigit. Perit sanctus de terrâ & rectus in hominibus non est:
omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum ad mortem venat-
ur.* Quid? quod ne his quidem objurgationibus emendati
fuerint Judæi? Tandem enim Deus in hæc prorupit verba:
*Etiâ Judam auferam à facie meâ, sicut abstuli Israël: & pro-
jiciam civitatem hanc, quam elegi, Jerusalem, & domum, de quâ
dixi: Erit nomen meum ibi.* Neque tamen vel Baalitzæ vel Ba-
bylonij hinc concluderint, doctrinam populi Judaici, quam Pro-
phetæ instillabant, vitiosam fuisse, atque horum scelerum da-
mnorumque scaturiginem. Qua de re postea fufius agendum
erit.

QUÆSTIO III.

*An non convincamur tot gravissimorum Theologorum no-
strorum prolixis Confessionibus & expositationibus, quod
mores plurimorum in Ecclesijs Evangelicis sint
petulantissimi?*

Apoc. 14, 6, 7.

Matth. II,
v. 20. sq.
Egerm. Dn.
2. Advent.

Audiamus ante omnes tubam illam extremorum tempo-
rum LUTHERUM. Ejus vox est: *Timete Dominum, & da-
te illi honorem, quia venit hora judicij ejus.* Hic ergo gravissi-
mo Spiritu in hominum nostrorum vitia invehitur, & summam
erga Evangelium ingratitude, quod & Christus fecit Matth.
II. exprobrat. Hæc concio (Evangelica) meritò magnâ cum
læticiâ deberet audiri & acceptari, ac quemlibet deceret hinc
emendari, probumque evadere, sed secus (proh dolor) acci-
dit

die dum mundus indies redditur deterior. Diaboli hoc opus est. Homines, ut ad oculum patet, jam sunt securiores, avariores, immisericordiores, lasciviores, & pejores, quam prius in Papatu (fuerunt.) Quæ causa non alia, nisi quod illa conicio (de Christo) contemnitur. Et post aliqua: Si non vis lætari, quod per filij unigeniti passionem & mortem, peccata abs te aufero, agendum sat peccati & mortis in te congeram, quoniam id ipsum inhias, & ubi antea saltem unus te, obsedit Diabolus, jam à septem nequioribus Diabolis obsidebere, sicut videre hoc est in vitâ rusticorum, & omnibus ordinibus à summo usque ad imum, qui spurcissimæ & avarissimæ vitæ, lasciviæ, & alijs vitiis dediti sunt. Hæc è germ. quæ passim obvia. Faciunt huc, quæ Lutherus de visitatione Saxonica: Aber viel jezund sagen allein von vergebung der sünde / vnd sagen nichts / oder wenig von Busse. So doch ohn busse keine vergebung der sünde ist. Es kan auch vergebung der sünde nicht verstanden werden ohne busse. Vnd so man die Vergabung der sünde prediget ohn busse / folget / daß die Leute wehnen / sie haben schon vergebung der sünde erlangt / vnd werden dadurch sicher vnd furchtlos. Welches denn grösser irthumb vnd sünde ist / denn alle irthumb vor dieser zeit gewesen sind. Vnd fürwar zu besorgen ist / wie Christus spricht / Matth. 12. cap. Daß das letzte erger werde / denn das erste. De quo Visitationis instituto sic calumniatur Bellarminus: Testis esse potest Saxonica visitatio. Nam cum Lutherus animadverteret, aliquando ob Evangelicam libertatem à se tot annis prædicatam, omnesque leges Ecclesiasticas abrogatas, & ipsum decretum publicè in foro exustum, populos Germaniæ jam sine ullo fræno in vitia ruere: quandam instituit visitationem, atq; admonuit verbi Ministros, ut prædicarent penitentiam, timorem Dei, obedientiam, opera bona. Sed saltus fuit locustæ, nam nec ipse mores emendavit suos, nec populi Pastorum admonitionibus paruerunt. Nec sanè immeritò: Quorsum enim bonis operibus studeant, quibus sufficit una fides? Sed de hac Bellarmini calumniâ videbimus inferius.

Das ist der Teufel.

De hoc Lutheri dicto 6. Apolog. D. Reihing. contra Jes. Simo. Felicem cap. 20. p. 170.

7. Jenischon theil fol. 4.

Orat. in scholis habitâ Tom. 4. præfixâ.

Alles-

Allegant similes è Luthero textus adversarij, & imprimis
r. Apolog. Iusti Calvini. Justus Calvinus VeteraCastrensis è Calvinisti Pontificius e. g.
VV. reb. Tom. 1. fol. 1. ex Tom. 1. Jen. fol. 289. super Gal. 5. ex Tom. 2. fol. 471. in
Tom. 2. f. 471. exhortatione ad preces contra Turcam. ex Tom. 3. fol. 351. in
Tom. 3. f. 339. Pf. 51. & fol. 529. in praf. Pf. 3. ex Tom. 4. f. 62. in c. 6. Mat-
Tom. 4. f. 148. thæi. Ex Tom. 6. fol. 304. in Hoseam, ex fol. 350. in Joe-
 lem.

78.
Tom. 4. f. 391. Addo ex Luthero illud, quod in caput tertium postero-
Tom. 8. f. 233. ris Petrinæ habet. Feruntur adhuc hodiè quidam, huc atque
Tom. 8. f. 347. illuc, libro quodam de Antichristo scripto, in quo legitur, quod
 homines ante novissimum diem in eum errorem casuri sint, ut
 negent Deum, & derideant, quicquid de Christo prædicatur,
 atque die novissimo. Et hoc quidem verum dicit, undecun-
 que hoc desumptum sit. Sed non debet hoc ita accipi, quasi
 totus mundus ita sensurus sit, Deumque ita blasphematurus, sed
 major ejus portio. Jam enim in usu venit, ac magis erumpet,
 ubi magis Evangelium inter homines evulgabitur, tamen mul-
 ti se impij prodent, ac multorum se pandent corda, quorum
 nunc tecta & occulta impietas est. Et jam sanè haud pauci

Vorrede über
 den Sommer-
 theil der Kir-
 chen Post.
 vnd 462. b.
 Confer Lam-
 parterum con-
 tra Rei zing.
 p. 200. T. 1.

Con. 4. super
 Luc. 21.
 V. Bellarm. l.
 4. de eccl. c. 13.
 ex Petro Ca-
 nifio l. 1. de
 corruptela Ser-
 bi c. 4.

fuerunt, qui de futuro die novissimo nihil crediderunt. Item
 alibi monet cavendum esse, ne septem peiores diaboli mundum
 invadant. Denn da ist bey den Papisten kein aufhören / solch
 liebes / auch erkandtes Wort der Wahrheit zu lestern vnd zu ver-
 folgen. So ist bey vnsern etlichen auch der sibenseltige Teuffel
 in sie gefahren / vnd sie erger gemacht / denn sie im Babstum ges-
 wesen. Dort mussten sie lügen hören / vnd groß geld zu aeben /
 damit sie gewißlich in die helle fahren möchten. Jetzt nu sie die
 reine Wahrheit vnd alles umbsonst haben / vnd nichts dazu geben /
 wollen sie auch vngestraft seyn / vnd den Pfarherr oder Predi-
 ger mit sich zum Teuffel haben &c. Jacobus Andrea sic
 habet: Ut totus mundus agnoscat, eos non esse Papistas, nec
 bonis operibus quicquam fidere, illorum etiam operum nullum
 exercent penitus: Jejuniij loco comestationibus & perpotatio-
 nibus nocte dieque vacant: ubi pauperibus benignè facere
 oportebat, eos deglubunt & excoriant, preces vertunt in
 juramen-

juramenta, blasphemias, & divini nominis execrationes, idque
tam perditè, ut Christus ne ab ipsis quidem Turcis hodie tan-
toperè blasphemetur: Demum pro humilitate regnat passim
superbia, fastus, elatio, atque hoc universum vitæ genus, ab il-
lis Evangelicum dicitur institutum.

V. D. Reibing.
Apol. c. 20.

Audiamus etiam & perpendamus insignis Theologi
verba in hac olim Academiâ, *ἡ δὲ ἐν τοῖς ἀγίοις*. Hinc sunt in-
ter auditores, qui totum annum furtis vel scortationibus, vel simi-
libus peccatis contaminant, & in fine anni unum sibi diem deli-
gunt, pro participandâ Cœnâ Domini, cujus tamen unius diei, non
omnes Christo horas largiuntur; sed tantum illam, qua sacerdoti
peccata sua hypocriticè confitentur, & qua sacra Cœnâ participes
evadunt: & postero die à participata Cœnâ redeunt ad priora pec-
cata duplo plus continuanda: idq; continuo repetunt, quovis anno,
usq; ad finem vitæ suæ, citra omne à peccatis pristinis desistendi
propositum verum.

B. Franz, diff.
10. in A. C.
de bonis operi-
bus tbes, 29.

Nimis quam vera esse hæc suspiria illorum, qui angun-
tur super contritione Joseph, testatur experientia, clamant fla-
gella & supplica publica, innuunt tot prodigia in his regionibus,
coarguunt multa de ultimis temporibus vaticinia, inculcant
Lutheri quæ de Germaniâ concepit, in integros tractatus à qui-
busdam Collecta. Quibus aliorum Theologorum gravissi-
ma monita conjungi possunt, etiam qui hac ipsâ in Academiâ
federunt ad clavum. Versantur præterea in multorum mani-
bus scripta *Sarcerij de Visitatione, de Synodis, de Disciplinâ, Pasto-
rale, &c.* unde heroicus & laudabilis illius Zelus probe perspi-
citur. Sunt aliorum tum *Academicorum* Theologorum, tum *Ca-
thedralium* Scripta in promptu, Johannitico & Lutherico Spiritu
plena, nihil novitatis spirantia, nihil *ακυρολογίας* propinan-
tia, è quibus, quo loco sint res nostræ, quæ Ecclesiæ facies,
animadversio facilis, utinam tam facilis & parata conversio!
Utinam saperet populus, & intelligeret! Verùm impiè agent
impij, neq; intelligent omnes impij: porro docti intelligent.

Spangenbergig
in der Ernsten
und Hochnöti-
gen Buspre-
digt an ganz
Deutschland.
Item Alte
Adamsprache.
Dan. 12, 10.

Nec Theologis saltem nostris, sed & Politicis imo ipsis militibus
animus prælagit, fore, ut, nisi vitæ rationes melius instituamus,

D

& E c.

V. Decl. Phi-
lippi &c.

Or. pro disci-
plina publicâ
Eberarti à
VVeibe

V. Menippum
seu dialog. Sa-
tyr. Centurâ-
am.

& Ecclesia nostra & Politia evertatur. Taceo illos, qui de Disci-
plinâ egregia passim *ὀπομνηματα*, Programmata, Declamationes
Satyras invulgarunt, taceo gravamina publica in comitijs ma-
joribus, minoribus, congesta oblataque: Taceo Acta Judicia-
lia, Statuta Provincialia, Instituta varia, Consilia singularia, &
quibus seculi nostri malitia satis elucescit.

Ex unico tractatu Pij cujusdam Achioris, noviter germa-
nicè conscripto, paucissima hæc ita reddere placet: Video plero-
rumque Lutheranorum Pietatem esse meram hypocrisin, po-
pulum accedere quidem externâ locomotivâ ex consuetudine
ad templum, sed sine devotione, sine ardenti oratione, sine
diligenti auscultatione: & sine omni vitæ emendatione à sacris
reverti: Populum non tantum calidas ad Deum preces non
facere, sed horribili modo sancti DEI nomen blasphemare,
conviciari & maledicere, ut non mirum, si cœlum contremi-
scat, si terra dehiscat, si firmamentum omne expallescat. Vi-
deo, populum cum foeminis adeò se non demittere coram
Deo, ut potius omnes redditus & facultates suas in luxum vesti-
tus dolendissimum, Deo hominibus exosissimum, impendant, &
ad prodendam eò magis animi levitatem, novis, levibus, exoti-
cis, scandaliq̄ue plenis vestimentorum formis sese jactitent, quas
singulis ferè mensibus mutant: Non jejunare in his angustijs
& miseriam fratrum, non domare corpus, sed heluari per diem,
per noctem; In omnis generis immunditie, adulterijs, scorta-
tionibus &c. vivere, membra Christi efficere membra mere-
tricis, Spiritus Sancti templum polluere; expilationibus, usuris,
mendacijs & circumventionibus proximi studere, ohne alle
*Schew und Reu / ist ihnen leid / daß sie es niche ärger machen
können.* Hæc in Tractatus istius proœmio, quæ singulatim
postea gravissimis documentis, omnibus notabilissimis dedu-
cuntur. Utinam multi legerent, intelligerent! utinam vitam
sanctiorem eligeremus omnes! quod nisi fiet, *lapides ipsi lo-
quentur; & magis anxie Creature contra nos ingemiscunt.*

Luc. 19.40.

Rom. 8. 19.

QUÆS.

QUÆST. IV.

Num à vitâ hominum improbâ & profanâ, doctrinæ ipsius perversitas semper concludatur?

Minimè verò. Notentur enim 1. Scripturæ dicta Col. 2. *1. Scriptura*
 18. *ambulant aliqui in humilitate & religione angelorum* 1. Tim. *dicta*
 4. 2. *in hypocrisi loquuntur mendacium* 2. Tim. 3, 5. *Speciem ha-*
bent pietatis 2. Cor. 11, 12. *Satan in angelum lucis. &c.* 2. ex-
 empla luculentissima. Mosis doctrina fuit sanctissima Deut. 4. *2. Exempla.*
 Qualis verò populi vita? Eam tot in deserto lapsus, totque
 exprobrationes satis depingunt, per libros Mosis. Hinc in *Deut. 32. 5. seq.*
 Psalmis eorum laudes decantantur, quod fuerint generatio pra- *Pf. 77. 10. seq.*
 va & exasperans: generatio, quæ non direxit cor suum & non est
 creditus cum Deo Spiritus ejus. Et apposuerunt adhuc peccare; *6. 20.*
 in iram excitaverunt excelsum in aquoso. Et dilexerunt eum in *6. 40, 41.*
 ore suo, & linguâ suâ mentiti sunt ei. Cor eorum non erat re-
 ctum cum eo, nec fideles habiti sunt in Testamento ejus.

Josua, Samuelis doctrina divinissima fuit. At qualis po-
 pulus? effrenis & malitiosus. Id enim tot scelera clamant,
 & tot DEI in illos supplicia.

Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel. Et Ps. 77. 61, 63. seq.
 averterunt se, non servaverunt pactum: quemadmodum patres eo-
 rum, conversi sunt in arcum pravum.

Davidis doctrinam à Spiritu Sancto profectam quis neget?
 Scribæ velociter scribentis Calamus lingua ipsius Pf. 45. 2. Pet.
 1. Spiritus Domini locutus per ipsam 2. Sam. 23. At quàm fæ- *2. Sam. 11. 12. seq.*
 da in ipso & liberis vitia? Adulterium, homicidium, incestus, fra-
 tricidium, crimen majestatis.

Esaiæ omniumque Prophetarum conciones ac dogmata
 ipsius Spiritus sancti fuerunt verba. Quanta verò *Ἰὼν ἀνεγ-*
 ατῶν μοχθηρίας; Ruit enim Jerusalem, & Juda concidit: quia *Es. 3. 6. 7. 8.*
 lingua eorum, & adinventiones eorum contra Dominum, ut pro-
 vocarent oculos majestatis ejus. Agnitio vultus eorum responde-

bit eis: & peccatum suum quasi Sodoma predicaverunt, nec abscon-
derunt. *Vae animæ eorum: quoniam reddita sunt eis mala.*

Ita Jeremias exaudire cogebatur has populi protestationes:

Jer. 44. v. 16.

*Sermonem quem locutus es ad nos in nomine Domini, non au-
diemus ex te.*

Ezech. 33. 31.

Ita experiri debebat Hesekiel gregis sui nequitas: *Et ve-
niunt ad te, quasi ingrediatur populus, & sedent coram te popu-
lus meus: & audiunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia in
canticum oris sui vertunt illos, & avaritiam suam sequitur cor
eorum.* Quis verò ex hac prorsus abnormi auditorum perversi-
tate Propheticæ doctrinæ absurditatem concluderit?

3ª documenta.

Sed & documentis id ipsum evincitur gravissimis. Nam
ut optimæ doctrinæ ἀνθρώποι pessimi sæpè fuerunt πρᾶκτικοί:
Sic perversorum dogmatum assuetæ non rarò satis probatam
præ se tulerunt vitam. Plurimi veterum hæreticorum externâ
sanctimoniam specie orthodoxos vicerunt, & incautos seduxe-
runt, teste historia Ecclesiasticâ. Hinc ipse *Franciscus Staphylus* no-
tat, nonnullos vitam præ se ferre benè moratam, pulcreque
compositam, quorum tamen falsa & hæretica sint dogmata;
& addit: *Annè Picardi* pulchrè sese ovinis pellibus contegunt?
Nulla apud se scœnora, nulla scelera, nullos potatores, scorta-
tores, fures, adulteros patiuntur. An verò *Anabaptistis* ejus-
modi ovium pelles deficiunt? Nullis ij armis utuntur, ut su-
am testentur patientiam: nihil sibi seu proprium vendicant, ut
avaritiam declinent: pane suo vescuntur in sudore vultus sui,
laborant fideliter, & prolixè & libenter Deum precantur.
Manicheorum quænam erant studia? Non vescabantur carnibus,
ut corpus suum in Dei cultum castigarent: Quæ verò *Encra-
titarum*? Abstinebant illi, ceu abstemij, perpetuò à vino, ut
suis studijs tantò possent esse acrius intenti. Quæ denique
Catharorum, qui se puros dicebant? Omni illi sibi interdictum
esse volebant mundi hujus voluptate, intemperantiâ, dissensione,
pompâ & vitiis omnibus. Ecquis v. hæc neget fructus fuisse lau-
de dignos, & præclaras ovium pelles? Hactenus *Staphylus*. Pote-
rat autem illis addere *Donatistas* non solum & *Novatianos*, sed &

Pelagias.

V. marginale.
Emseri ad
2. Pet. 3. ubi
vitam
laudatam me-
morat Hussi &
Wiclebi, quod
omisit Dieten-
berger.

Pelagianos, de quibus *Hieronymus*, quod per nimiam sanctitatem, securamque justitiam, audacter sibi bona coelestia vendicant.

Tandem si a vita valet argumentum ad doctrinam ipsam, quid de Pontificiorum toto doctrinae corpore fiet, ubi tam perverse vivitur? Objiciunt nobis Concionem Lutheri in Postillis Ecclesiasticis Dn. 26 Trin. ubi haec legitur gravissima ἐπιπλάνη, zuvor/ wo man solte vnter des Papstumbs verführung vnd falschen Gottesdienst gute Werck thun/ da war jederman bereit vnd willig/ vnd kunt etwa ein Fürst oder eine Stadt größer vnd reicher stiftung vnd almosen geben/ weder jetzt alle Könige vnd Keyser vermöchten/ jetzt hat dagegen alle Welt nichts anders gelernet/ denn nur schäken/ schinden vnd öffentlich rauben vnd stelen/ durch lügen/ irrogen/ wuchern/ überthetoren/ übersetzen &c. vnd jederman gegen seinen Nächsten handelt/ als hette er nicht ihn für seinen freünd/ viel weniger für seinem Bruder in Christo/ sondern als seinen mörderlichen feind/ vnd nur allein gerne alles wolt zu sich reißen/ vnd keinem andern nichts gönnet. Das gehet täglich vnd nimbt ohn vnterlas überhand/ vnd ist der gemeinste brauch vnd sitte in allen stenden/ vnter Fürsten/ Adel/ Bürger/ Bawern/ in allen Höfen/ Städten/ Dörfern/ ja schier in allen heusern. Sage mir/ welche Stadt ist so starck/ oder so from/ die jetzt so viel möchte zusammen bringen/ daß sie einen Schulmeister oder Pfarherrn ernehrete? Ja wenn wirs nicht zuvor hetten aus vnser verfahren milden almosen vnd stiftungen/ so were der Bürger halben in Städten/ des Adels vnd Bawren aufm lande/ das Evangelium längst getilget/ vnd würde nicht ein armer Prediger gespeiset oder getrencket &c. Also schendlich böse müssen die leute werden zur letzten zeit/ zum dank dem lieben Evangelio/ dadurch sie von dem gefängnis vnd plagen des Babsts nu sind frey worden/ daß sie nun nicht mehr menschlicher/ sondern teufflischer weise vnarmherzig/ nichtgnung dran haben/ daß sie gleichwol des Evangelij noch genießen/ davon fett werden mit rauben vnd stelen der Kirchen güter/ sondern müssen auch dencken/ so viel an ihnen ist/ das Evange-

D. iij.

lium

Hieron. Tom.
2. lib. 3. ad b.
Pelagium.

Reibing. ad-
huc Jesuita &
post illum
Lamparterus.

lium vollend/gar auszuhungern. Admodum egrè putant se nobis facere dum hæc Lutheri *καρπνοιαζόμεν* allegant. Quod si verò ex hoc doctrina ipsa malè audit, quid de ipsorum fiet dogmatibus? Sic enim in illos etiam virgulam stringit censoriam, & quidem ex capite nostro Petrino: Nie mögen vornehmlich wol erzittern für diesem schrecklichen vrtheil / vnserer grosse geistliche Prælaten / wie sie sich nennen / Papst / Cardinal / Bischöffe / Thumbherrn / Pfaffen / vnd das ganze teuffelsgeschmeiß des Endichristlichen hauffens zu Rom / vnd allenthalben auff ihren Scriffen vnd Huhrhäusern (wenn sie nicht so gar verstockt vnd fürseziglich mit Leib vnd Seel dem Teuffel ergeben / vnd nach dem hellischen fener rüngen vnd eilten) welche gar nichts anders dencken vnd thun / weder als seyn sie dazu gesetht daß sie der armen Kirchen / alles was ihr gehöret / aus ihrem rachen reißen / vnd auff's aller schendlichste vnd lästerlichste / was zu erhaltung der Predigstüle / Schulen vnd armer Leute gegeben / zu alle ihrem muthwillen verzehren / verprangen / verbräusen / verschwelgen / verspielen / verhuren &c. vnd Gott vnd der Leute darzu spotten / [wie S. Petrus 2. Pet. 3. von ihnen saget] ja darob auch öffentlich vnschuldige fromme Leute ermorden.

2. Pet. 3.

Propter Sion
non tacebo.

Prov. 30. 6. 20.

Calvin. in Tra-
ctibus pag. 130.

Ne verò Lutheri iudicio ipsos premamus, remissos cupimus ad suæ fidei complices, tum veteres tum recentiores, quos magno numero allegant B. Cramerus in Antiquario, B. Gerhardus de Ecclesiâ, & in Confess. Cathol. Dñ. D. Botfaccus in Demonstratione, quod Ecclesia Romana non sit sancta. Habemus integros tractatus hac de re, Onus Ecclesiæ, Nicolai Cleman-
gis, Cusani, Gersonis. &c. Prostant consilia & deliberationes, de corrigendis moribus Ecclesiæ, à capite ad calcem. Conciones in promptu sunt ipsius Bellarmini & aliorum, quibus graphicè Sanctitas Romana illustratur. Adiri potest des Vabstums vnreine Schlafkammer; evolvi possunt Germanicæ Nationis gravamina, & aliorum regnorum legationes. Meretricium est, os tergere, ac dicere: Non sum operata malum.

Calviniani etiam domi habent, quod agant. Legant Calvinii, Buceri, aliorumque de se querelas. Imprimis Calvinum de

Scan-

31

Scandalis evolvant. Addant Zepperum & alios, qui de morum reformationibus, de disciplinâ, de visitationibus, Consilia vel homilias ediderunt. Adjungant, si placet, Acta publica, Ecclesiastica & Politica, in Saxonâ & alibi locorum in annales relata. Plura non conglomero, nimis quàm notoriissima.

Etiâ fanaticos nostros, qui *Curios simulant, Bacchanalia* sæpè vivere, in propatulo est. Legatur *Davidis Georgij* historia, qui adeò non fuit ab avaritiâ alienus, ut magnas opes & prædium sibi acquisiverit. Anabaptistarum furia & furores innotuerunt omnibus.

*V. histor. ap.
Vigand. l. in
Anabapt. Tb.
anum lib. 22,
hist.*

Esaiæ Stifelio, qui se Christum ipsum ac Deum profitetur, objicitur à Dn. D. Webero, quod interdum in ebrietatem prolabatur. Non dissimulat ille in Apologetico, daß er der gesegneten Creaturen / Bier vnd Wein zur fröligkeit offmal zu reichem überfluß genossen &c. vnd in vnd mit meinem Gott recht corragt, in Göttlicher heiliger vnschuld vnd vnsträßigkeit / ganz freudig vnd frölich gewesen / mit meinen in göttlicher Einigkeit heiligen Glaubensgenossen. Nihil itaq; contra doctrinam nostram promovent adversarij, dum camarinam hanc movent.

*Stifel. in Apo-
log. p. 212, 213.*

QUÆSTIO V.

*An lectio Bibliorum concessa Laicis, præbeat ansam per-
versa vite, non obstante, quod Petrus hanc alteram
ad illos conscripsisse se dicat epistolam?*

Ita censent ex adversariis complures. *Totam Scripturam* divinam etiamsi ea probè sit translata, illis legendam permittere num expediat, deliberandum est, cum res sit plena periculi, & multarum queat esse occasio malarum cogitationum, si fœminis, virginibus & adolescentibus historia Loti & filiarum ejus, Juda quoq; & Thamar, atq; etiam quo pacto adulterium in fœminis exploratum sit, plurag; alia exempla & historia proponantur: nec possit absq; pernicie ejusmodi lectio iis, qui juvenili sunt atate, permitti. Lege apud Hebræos cautum erat, ut nisi quis atatem sacerdotalis ministerii, id est, annum tricesimum implevisset, nec principia Geneseos, nec

*Fr. Staphylus
p. 92.
Sic Bellarm.
l. 2. de V. D.
c. 15.*

Canti-

Canticum Canticorum, nec Ezechielis exordium & finem legere, permitteretur.

Conzen, in jub. jub. p. 141. V. & Kellerum contr. Heilsbrun.

Sic Adam à Conzen: Episcopus si videat hominem atheum, spiritu Dei carentem, per albatas seculi vias ambulantem, vitis suis ex Abrahami & Davidis polygamiâ fomenta quarentem, merito Bibliorum, quæ solo DEI Spiritu, quo caret ipse, intelliguntur, lectione arcebit, instruet ipse, pastores audire jubebit.

Legatur Bellarminus lib. 2. de verbo Dei cap. 15. & Hardingus contra Ivellum art. 15. sect. 5. Hoc certum est, nonnulla capita atq; historias V. T. eam materiam continere, quæ malarum cogitationum occasionem præbitura videatur, si mulieres, virgines, adolescentes ea legere sinantur.

1. distis Col. 3.

Quod verò permessa, imò injuncta sit Christianis omnibus, etiam Laicis Bibliorum cognitio, ex eo patet, quod Petrus & alij ad omnes dederunt suas epistolas, liquet etiam ex Col. 3. 16. Deut. 6. vers. 6. 7. 8. 9. Deut. 31. v. 11. 12. Joh. 5. v. 39. Luc. 16. vers. 29.

2. exemplis Socrat. l. 7. c. 22. V. Jes. Tsimp. in Speculo Principum.

Hinc Josua cap. 1. 8. Reges Israëlitici Deut. 17. vers. 18. 19. hinc Berrhoenses Actor. 17. Theodosius cujus regia non dissimilis monasterio. Alphonus qui decies quater perlegit Biblia Augustus Elector Saxonæ.

3. documentis,

Hinc adjurat Paulus Thessalonicenses per Dominum, ut recitetur epistola illa omnibus sanctis fratribus 1. Thess. 5. 27.

Et quidni? Omnia enim probare omnes dabemus 1. Thess. 5. 21. & alienum pastorem non sequi Joh. 10. Probare necessum est Spiritus, an ex Deo sint. Quæ Bellarminus, Costerus, Stapletonus, Gordonus, Kellerus, Lamparterus, alijque obganniunt, in conflictu discutiemus.

Chrysoft. com. 4. in Col. 3. p. 454.

Chrysoft. ad Col. 3. Inhabitet, inquit, in vobis opulentè (πλεσιως) Non simpliciter, sed cum multa opulentia. Audite, quotquot estis mundani, & uxoribus præestis ac liberis, quomodo & vobis potissimum præcipiat scripturas legere, idq; non simpliciter, neq; obiter, sed magnâ diligentia &c. Audite, obsecro, seculares omnes. Comparate vobis Biblia anime pharmaca. Si nihil aliud vultis, vel novum Testamentum acquirite, Apostolorum Acta,

Acta, Evangelia, continuos ac sedulos doctores. Quid Pontificij ad hunc Chrysofomi Zelum? Quod si objicias *B. Chrysofomum* & alios per plures primitivæ Ecclesiæ Patres, ejus esse opinionis, quod etiam vulgarium hominum sacra Biblia passim manibus terantur, ut patet eorum scriptis. Respondeo, alia longè esse nostra, quàm ipsorum tempora. Nam ipsorum temporibus puta vulgus Christianorum longè eruditius & perfectius fuisse nostris, etiam mediocriter instructis & devotis. Non erat igitur illis temporibus ita periculosum, sacra Biblia vulgari, ut nunc. Nam sacra Biblia sunt libri Spiritualium & devotorum. Hodie autem passim Christiani sunt ignari, minus devoti, carnales & mundani. Hæc ille. Quæ cum elumbia planè sint, indigna videntur, quæ convellantur. Imò propterea, ut eruditiores evadant, institutione Biblicâ uti poterant ac debebant ex Chrysofomi, vel potius ex Spiritus sancti permisso, hortatuque *Quæsit* (sapientissimus Ecclesiastes) *verba utilia, & conscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos. Verba sapientum sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum concilium data sunt à pastore uno.* Quàm præpostere igitur & perversè Emserus? qui, cum novi fæderis libros in germanicam linguam vertisset, hæc sub calcem annectit: *Wie wol ich der sache bey mir selber noch nicht eins bin/ ob es gut oder böß sey/ das man die Bibel verderbscht/ vnd dem gemeynen vngelarten mann fürlegt. Denn die Schrift ein rümpfl vnd reuffe ist/ darinnen viel auch aus den hochgelarten ersaffen/ vnd mus sich einer gar nidrig bücken/ der zu dieser thür eingehen/ vnd den kopf nicht zerstoßen wil.* In aliâ sententiâ est Petrus noster, cum reliquis Apostolis: *Scribo vobis, filioli &c. Scribo vobis Patres &c. Scribo vobis adolescentes.* Ita veteres Hebræi. *Natus quinq; annos, ad Scripturam: Natus decem annos, ad Deuterofin. Natus 15. annos, ad Thalmud &c.*

Renatus Benedictus Antegabus Theol. Parisiensis lib. 3. Strom. Bibl. p. 177. V. Bell. l. 2. de Verbo Dei c. 16.

Prov. 1. 23. c. 2. 1. seq. c. 3. 1. sc. Eccle. 12. 9. 10. II.

1. Job. 2. 12. 13. 14. V. Druf. lib. 1. apoph. Ebraor. 23.

E

QUÆ.

QUÆSTIO VI.

An hæc omnis peruersitatis origo, quod verbo externo tribuamus vim illam, qua soli competit interno?

*W. Paracel. in
Philosophiâ
mysticâ;*

*W. Weigel. in
Theologiâ p. 35.*

Verbum duplex quomodo constituent adversarij, & quæ propria illorum tum sententia sit, tum in nos actio, ex diversissimis colligi potest auctoribus. Ex Paracelso autem ut plurimum hauriunt suas doctrinas, ut quidam ipsorum mihi confessus est. Ejus igitur sunt hæc Emblemata: *Nil externum confert salutem quocumq; veniat nomine: Litera scriptura, seu verbum exterius nullius est operationis: Dei verbum, Christus & regnum ejus, nullâ operatione ab extra infunduntur, si non essent in nobis, frustraneæ forent omnes conciones.* Talia passim Weigelius; qui præsertim in Theologiâ suâ jam ante in homine (nondum etiam renato) omnem cognitionem ad salutem latere scribit. Audiamus *παραβολάς* ejus. Zum 4. ist Theologia darumb leicht / kurz / &c. daß man nicht bedarf die mänge der bücher / nur ein buch ist von nöthen / daß ist die N. Biblia / den / der da lesen kan: Dem aber der nicht lesen kan / ist gegeben ekn so wol die N. Biblia daß er sie höret lesen / predigen / vnd hat dis buch in ihm selbst / das ist die Salbung h. e. Jesus Christus, verbum æternæ vitæ, das ist lex inscripta digito Dei. Alles was ihr wollet / daß euch andere leute thun sollen / das solt ihr ihnen auch thun / das ist daß ganze Gesetz / vnd die Propheten / das ist die ganze Biblia / des alten vnd neuen Testaments: Item, ir solt Gote lieben / vnd deinen Nächsten // als dich selbst / so hast die ganze Bibel / da hast alle bücher / so je geschrieben sind / vnd geschrieben werden / darin Studiren die guten herzen das eine / das ist Jesum Christum / vnd erfahret alle ding ohne müh vnd arbeit / ja schlaffend lehret Gott die seinen seine Wege. *Similia παραδοξότατα* passim evomit in Postill. im Guldern Brief / in *ἡωθί σταντόν*, & alijs scriptis; arrogantissimis simul & infalsis-

sulfissimis. Neq; suo sibi suavi delirio placere cupit, verum nostras Ecclesias, nostras Academias, Promotiones Doctorales, Disputationes, Exercitationes ad imi Orci barathrum ablegat, & causas nos facit seu auctores, omnium flagitiorum, omnis Epicureismi & Atheismi, quo ut Cataclysmo, Christianus orbis jam obruatur.

Hinc novi fanatici nos appellitant Falsche Propheten / Larvengeister / Seelenmörder / Buchstäbler / Buchstäbische Lehrer / diener, des Buchstabens / Frostprediger / Maurenprediger, PseudoTheologos, Scripturarios, atramentarios.

S. Scripturam nominant Ein A. b. c. vnd schriftlichen vergänglichen buchstaben / von Feder oder Tinten / oder gedrucket / A. b. c. oder Pappiernes wort / vom Buchbinder in Schweinen oder ander leder eingebunden / so zu allen vnstetigen sachen gebrauchet wird; die an vnd vor sich selbst nicht reden können / die Menschen nicht bekehren / noch vor Sünden bewahren. Alia Christi, Davidis, Johannis, Pauli & Petri sententia Joh. 5. & 19. & 119. Joh. 20, 2. Tim. 3. 1. Pet. 1. 2. Pet. 1. & 3. Grosser mangel in vnsern Kirchen / daß sie nur den Ceremonien in der Beichte im Abendmal &c. ob ihuen gleich der Teüfel zum halse heraus siehet. Der gröste mangel / daß wir sie nicht weisen auf den Samen in vns / daß sie das glauben &c. Durch das eüßerliche wort wird Christus nicht in vns gebracht / sondern es zeüget von ihm / das sein vnvergenglicher Same in vns sey. Liegt alles an aufgehen dieses Samens / wo es nicht aufgehet / da wird das pfund wider von ihm genommen: Ita habebant verba cuiusdam Reformatoris, seu potius Scripturae contemptoris & conviciatoris, nil nisi *verbum internum, semen internum, aristas & plenam inde messem* jactitantis.

Quod verò per *verbum externum* omninò Deus operetur conversionem hominis, tum *ex dictis clarissimis* patet. Petrus noster c. 1. v. 24. 25. & hinc, ut & Christus Joh. 17. per sermonem meum IN ME credituri: verbo externo divinae participationem assignant: quod ipsum Paulus non semel facit, Rom. 1. v. 16. Rom. 10, 17. 1. Tim. 4. v. 16, 2. Cor. 2. v. 15. 16.

E 2

Hebr.

Glensb. Coll.

B. 1. b. b. iij.

Post. VVeig.

part. 2. p. 34.

199. 225. &c.

Vide Beranda

wortung Stria

felij p. 31. 32.

p. 112. 122.

Ex manuscri-

pto meo habiti

cum quodam

Colloquij,

d. 23. 24.

Aug. 1630.

1. Dicta.

Rom. 1. 16.

Rom. 10. 17.

1. Tim. 4. 16.

1. Cor. 2. 15. 16.

2. *dicta.*
Hebr. 4. 12.
1. Tim. 4. 16.
2. Cor. 2. 15. 15.
3. *documenta.*

1. Thes. 2. 13.
1 Thes. 4. 9.

V. Saxon.
Theol.
Wiberholte
Lehr. c. 2. p. 38.

Hebr. 4. v. 12. &c. tum *exemplis luculentissimis* Luc. 24. 32. Act. 2. 37. Act. 4. 4. Act. 11. 21. Act. 16. 14. 1. Cor. 3. 5. 6. tum *documentis certissimis.* Est enim ipsius Dei verbum Luc. 8. 11. 12. Luc. 11. 28. Act. 4. 31. Act. 6. 2. Hinc Christus (qui est δ λόγος $\tau\omicron$ $\theta\epsilon\acute{\omicron}$ s Joh. 1. v. 1. 14. 1. Joh. 1. 1. c. 5. 7. Ap. 19. 13.) habere dicitur $\rho\eta\nu\alpha\tau\alpha$ vitæ æternæ, quæ sunt Spiritus & vita Joh. 6. v. 63. 67. Et si ergo unctio & Spiritus docent omnia, etsi Deus dat incrementum. Non tamen hoc facit præter vel citra verbum, sed PER verbum, ut evidentissimo Thessalonicensium exemplo liquet.

Notent hoc ipsi etiam Pontificii quidam & Calviniani qui dispescunt DE I verbum in *Externum & internum*, & huic efficiam conversionis tribuunt. *Ili* verò derogant. Illa enim distinctio licet quoad voces sobriè à nonnullis usurpata, sensu Svenckfeldico locum non invenit. Per *verbum externum* saniore quidam sensu, quam accuratiore phrasi externam verbi patefactionem, ut & *externam scriptionem, lectionem, predicationem & auditionem* intellexerunt; *Verbi autem interni* nomenclaturâ venit ipsis nonnunquam *internus sensus vel sententia*, externo verbo comprehensa; nonnunquam *interna acceptatio, custodia & conservatio verbi in corde*, nec minus etiam illud ipsum, de quo verbum Dei loquitur & agit, ipsum, inquam, *nucleum verbi*, de quo (Luc. 12. 51. Luc. 8. 15. Luc. 11. 28. Jac. 1. 21. Sed aliud hodie sub illâ distinctione quærunt, qui duas distinctas verbi divini species constituunt: *externum*, quod solummodo sit, *signum & testimonium interni verbi*, quod S. Prophetæ quidem & Apostoli habuerunt; Sed hunc sensum vel intellectum nullo modo in externo patefacto verbo quærendū esse vel inveniri posse, sed planè *ab externo verbo distinctum, imò divisum & separatum.* Nobis certum est, *unum* esse ministerium, *unum verbum*, si scilicet in essentia sua spectetur, sive consideretur in Spiritu sancti mente, sive in animo Petri, sive in viva voce Petri, sive in epistolâ Petri, sive tandem in sensibus, corde ac memoriâ hominum. Non enim aliud Apostoli foverunt in corde, aliud in chartis consignarunt, sed idem, quod ipsis patefactum, nobis patefecerunt tradide-

tradiderunt, commendarunt. Sic Joh. 15. 15. *Omnia, quaecumq; au-*
divi à Petro meo, nota feci vobis Joh. 17. 14. *Ego dedi eis sermo-*
nem tuum. *Mysteria regni patefacta discipulis* Luc. 8. 10. *ea-*
dem nobis Rom. 16. v. 26. *Act 2, 27. omne scilicet Consilium DEI*
& quidem, ut jam in Prophetis prænunciatum Act. 26. v. 22.
1. Pet. 1. v. 10. sicut Scriptura possit nos σοφισαυ ad salutem
2. Tim. 3. v. 15. sq. Igitur verbum externum non est σῆμα vel σῶμα
exanime, non est picta pugilum tabella, quam palæstris suis af-
figere foris solent, ut doceat, quid intus agatur; sed est Symbo-
lum & medium efficax, quo ipsa in animam nostram lux seu il-
lustratio, sapientia, mentisq; mutatio inducatur.

Et quò tandè illi suis speculationib9 vel distr actionibus delabun-
tur, suaq; incautà distinctione? Eò scilicet, ut Scripturam pro verbo
DEI non habeant. Huc Emblemata illa: *Scriptura verbum potest*
mutari, imò & comburi. Sed verbum Dei manet in aeternum, ff.
40. Si scriptio seu sacra scriptura esset verbum Dei, tunc esset ver-
bum Dei non tantum respectu hominum, sed & Angelorum. Si
scriptura esset verè verbum Dei, tunc esset potentia Dei omni cre-
denti ad salutem; tunc esset sapientia & veritas Dei; tunc foret lux
lucens in tenebris. Deniq; cum hoc perveni (ita vox cujusdam
citatur) ut ex verbo Dei cognoverim, quod verbum Domini sit vi-
vum, quod aeternum, quod pereunte mundo non pereat, quod judicet
in extremo die, quod veritas, quæ eam cognationem habet cum
Christo, ut inde & Filius Dei vocetur verbum & veritas, & ita
etiam Spiritus Sanctus veritas, sicut & verbum Christi Spiritus
Joan. 6. illicò vidi verbum scriptum seu Scripturam in Bibliorum
voluminibus comprehensam non esse verbum Dei, sed aliquid aliud:
quia scriptura, quæ scriptura, non vivit, non est vita, non veritas,
non manet in aeternum. Quàm turpis hæc est rei modificatæ in
duas res distractio? à negatione certi modi ipsius rei negatio?
manifesta contradictio, ex verbo Dei (scripturâ) intelligere quod
verbum Dei seu scriptura non sit verbum Dei.

Porro, per *verbum internum* quid intelligant illius jactato-
res, nondum inter ipsos convenit. Alij enim per hoc partem *Suencf. ep. 90,*
ex imagine divinâ residuam capiunt: Alii *Christum ipsum, alii pe-*

Sebastiani
Franci in der
Sünden Arca
fol. 177. 178.
181.

Rahman im
Gnadenreich
p. 17. & Lehr
der Vater.
Stif. in Apo-
logia p. 372.
& passim.
Cap. 9. p. 168.

Eph. 4. 6. 6.
V. Mentz. in
art. 5. A. C.
& Excell. Him-
melii Calvino-
pap. II. sq.

Breviter: Ver-
bum Dei est
aeternum,
internum vel
externum, &
hoc creationis,
praedicationis
vel Sacramen-
talis institutio-
nis.

culiarem prorsus & internum motum cordis, qui sine omni me-
dio fiat & sequatur, ubi tamen anima tangatur & excitetur. Atq;
his utuntur verbis: Es liege schon alles im Acker des Herzens al-
ler Menschen: Jederman sey mit diesem guten Samen beset:
Item: das Evangelium/New Testament/vnd Christus selbst sey
schon in vns/ja in aller Menschen Mund vnd Herzen. Item:
das Herz müsse Gott vnd seine Göttliche Stimme liecht vnd gna-
de vor im grunde der Seelen haben gehöret / ehe er das eüßere
wort vnd zeugnüs Gottes annehme. Quæ vide solidè confossa
in Sax. Theol. Scripto ex Rom. 6. v. 3. 4. 5. Gal. 3. 27. Eph. 3. 17.
Eph. 2. 3. Rom. 3. 23. Eph. 2. 12. Col. 1. 13.

Affines igitur sunt in errore Calviniani & Suencfeldiani,
Paracelsi & Weigeliani. Nota enim Calvini & sequaci-
um de verbo externo judicia: qui sicut duos baptismos, causis &
definitione differentes, contra Apostolum faciunt; ita duplex
omnino verbum. Zvinglii, Oecolampadii, Bucerii, Grynei,
Gualtheri effata sunt notissima. Ipsi Calvini voces in Instituti-
onibus & Bezae in resp. ad coll. Mompelg. non latent. Alstedius
etiam huc tendit, cum in Distinctionibus cap. 2. suis sic proce-
dit: *Verbum Dei est ἐνδιάθετον, vel ἐξωφωριστόν, id est, internum,*
vel externum. Illud in cordibus sonat, hoc aures ferit. 2. Cor. 3. v. 3.
Simili modo Scriptura sacra est interna seu cordis, vel externa seu
testamenti. Deinde verbum Dei internum est vel ordinarium, vel
extraordinarium: externum est immediatum, vel mediatum. I-
tem: in quaestionibus Theologicis cap. 10. cum distinxisset mo-
dos, quibus dicatur verbum Dei, quod 1. sit verbum aeternæ
generationis, ut Christus. 2. verbum omnipotentis creationis,
ut Gen. 1, Esto lux. 3. verbum internæ operationis, quod sonat
in cordibus nostris. 4. verbum externæ enunciationis, adeoque
praedicationis & scriptionis (Hoc usitatè appellari solet verbum
Dei audibile) 5. verbum externæ picturæ in Sacramentis, quod
eleganter appellatur verbū visibile (de quibusq; modis & accepti-
onibus vel descriptionibus hîc non disputamus) pergit Alstedius
& quaerit 6. An verbum Dei internum & externum differant? Et
quaestioni sic satisfacit: Non differunt specie, sed efficacitate. Huc
nimirum

nimirum tendunt, ut *externum*, quod vocant, verbum, ab effica-
 ciâ illuminationis, conversionis & spiritualium gratiarum o-
 mnium collatione separent, cum tamen Deus per verbum ac
 proinde per Scripturam hominibus communicet 1. *veram &*
salutarem sui agnitionem Matth. 11. 26. Joh. 1. 18. 2. *fidei excitatio-*
nem & confirmationem, ex luce enim verbi oritur in cordibus
 nostris lux fidei Rom. 10. 14. 2. Cor. 4. 6. 3. *regenerationem* 1.
 Cor. 4. 15. 1. Pet. 1. 23. Jac. 1. 18. 4. *spiritualem animæ nostræ a-*
limentationem Deut. 8. 3. Matth. 4. 4. Amos 8. 11. 5. *afflictionum*
consolationem Ps. 23. 4. Psalm. 119. 50. 6. *pugnantium conforta-*
tionem Eph. 6. 17. 2. Cor. 10. 4. 1. Joh. 2. 14. 7. *errantium instru-*
ctionem Ps. 119. 105. Es. 2. 2. 8. *Salvationem* Rom. 1. 16. Joh. 6.
 86. &c.

Masculè igitur urget *Lutherus* dictum illud Oris veritatis: *Luth. Tom.*
 Qui per sermonem illorum credituri sunt in me: Diligenter *5. lat. VVitel.*
 verò hic textus, inquit, animadvertendus est, quomodo *fol. 209.*
 Christus
 Apostolorum prædicationem extollit & laudat, per quam nos ad
 eum venimus & credimus. Contra hoc enim pugnat, quod quidã
 spermologi docent externum verbum contemnere, affirman-
 tes spiritum omnia facere debere. Res externa, signa, vivam
 vocem prædicationis nihil prodesse ad fidem in corde, inter-
 no homini, interno verbo opus esse. His vesanis hominibus
 hunc saltem textum, qui credituri sunt per verbum eorum in
 me, præscribe literis majusculis, & quære, num verbum (crede-
 re) interni sit hominis, an externi? Aut num Apostoli externum
 vel internum verbum prædicaverint? Hic equidem negabunt
 minimè, hæc verba (qui credituri sunt) quod tantum cordis o-
 pus est & interni hominis, & (per sermonem eorum) conjun-
 genda esse & internum hominem simul facere. Is enim in-
 ternus homo dicitur, qui credit, & omnem cordis sui fiduciam
 & spem penitus in Deo fixam habet. Externus autem is est,
 qui edit, bibit, videt, audit, vadit, stat, laborat, his aut illis gesti-
 bus utitur, & omnifariam cum corporis operibus est occupa-
 tus. Fides autem nullum opus est corporis sicuti aurium, oris,
 manu-

40.
 manuum aut pedum, sed omnium intimi fundamenti cordis
 Itaque cum Christus dicat, eos esse credituros, hoc est, internos
 seu spirituales homines per Apostolorum verbum futuros, in-
 contradicenter sequitur, hoc verbum non facere ad exter-
 num hominem, sed interno homini prodesse. Unde
 nihil est, quod ineptè blaterant, externum verbum seu præ-
 dicationem non esse utilem, nisi ad externum testimonium seu
 confessionem interni hominis. Si autem objecerint, quod si ex-
 ternum verbum tantum posset, tum omnes, quicumq; id audiunt,
 credentes & salvos fieri oportere. Respondeo, Deo gratia.
 Jam ex dimidio confessi sunt, nec inficiari possunt nullos cre-
 dere. In eâ enim sententiâ nos quoque sumus & dicimus,
 quamquam non omnes credant, multos tamen esse credentes.

QUÆST. VII.

*An inde scelerum Cataractæ irruant, quod statuamus,
 legem à renatis perfectè impleri non
 posse?*

Hoc verè est, quod Pontificij, quod Photiniani, quod fa-
 natici novi impensè urgent. Equidem Petrus vult excitare in
 nobis τὴν εὐλαβικὴν διάνοιαν v. 1, jubet, ut studeamus esse ἀσπι-
 λοι καὶ ἀμώμητοι (ἀμωμοί) id verò nondum arguit, summam
 perfectionis apicem in hac vitâ nos posse contingere. Præter
 complura verò Sacræ Scripturæ oracula, unicum caput ad Roma-
 nos septimum, nos absolvet à crimine intentato, ut videbimus;
 Hunc enim in primis nodum solvere conantur Photiniani, atque
 hunc ipsum à Petro nostro in capite, quod resolvimus, in me-
 dium projici opinantur, vel solvendum, vel in Ecclesiâ, si vel
 maximè obtineat, nostra interpretatio, non proponendum.

Bellar. l. 4. de
 Justif. c. 13. Bec.
 in trad. de ec-
 clesia q. 3.

Concl. 2. num. 6

Sustineamus è diversis castris in nos factos impetus. Bel-
 larminus & ex illo Becanus hoc nomine admodum flagellant
 Ecclesias nostras. Sic alius: Lutherus ad Gal. 2. ait, omnes le-
 ges esse liberas, ut recitavit Vitus fol. 15. Nonnè hæc satis ampla
 fenestra

fenestram omnibus flagitiis, si lege nullâ tenemur? si lex adiaphora? *Simon Felix*
 Siejus violatio non facit deteriore? ut ibidem Lutherus. *An- Contra D. Reib-
 non intollerabilis fætor, grunnit Fornerus, Dei mandata, etiam bingium
 cum Dei gratiâ, servatu impossibilia esse, credere, & non ad ser- In Apophoreto
 vandum, sed in ijs contemplandam infirmitatem nostram, à Deo p. 78.
 proposita esse, inertè vulgo persuadere, omniumq; malorum fibras,
 eorum cordibus inspergere. Hunc quoq; fætozem evaporavit olla-
 ris caseus confessionis Augustane. Et ante pauca idem Forne- p. 77.
 rus: An non intollerabilis fætor, sub Evangelicâ libertate, vitijs
 atq; flagitiis omnibus januas aperire & ad malum omne pronam
 hominis concupiscentiam, prudendo veluti, in omnem libidinem
 propellere? Fætozem istum transpiravit ollaris caseus Confessionis
 Augustane.*

Similia passim in Romanensium scriptis obvia sunt. Cum *V. Speculum
 Magdæburgum excisum esset, & legissent Pontificij typis excu- Veritatis in
 las conciones pij cujusdam Præconis verbi, quibus vitia pu- p. 391.
 blicè grassantia taxabantur; hoc ferebant iudicium: rectè fecit
 se Pastorem illum arguendo vitia & flagitia, sed aliter fieri
 non potuisse, ubi doceatur, legem servatu non esse possibilem.
 Sed & Photiniani nobis ideò indignantur, & sceletum culpam
 affricant, quod legem præstitum impossibilem dicamus. Lega-
 tur Smalcus contra Franzium disp. 9 nec non disp. 15, ubi his
 in nos insurgit verbis: *Tantum autem abest, ut Deus inchoatam, lan- Smalc. contr.
 guidam, immundam obedientiam sit compensaturus, ut etiam Chri- Franzium
 stus minetur, se tepidos evomiturum ex ore suo. Quinam verò disp. 16 p. 172
 sunt tepidi, nisi qui Deo obedire inchoarunt, languidè autem, im- Apoc. 3. 16.
 perfectè & immundè obediunt? Scilicet, hic modus est continen-
 di homines in officio & studio pietatis. Et tamen Franzius ait, se
 indignari illis, qui populum à verâ pietate avocant, cum ipse hujus-
 modi thesibus suis omnem eis ad negligentiam & simulationem
 fenestram aperiat, & tantum non negligentes esse jubeat. Et
 alibi objicit Smalcus illa dicta: quæ principia vocat Christia-
 næ religionis & omni exceptione majora. Ebr. 12. 14. 1. Joh. Diff. de pen. it
 1. 6. & 2. 6. & 3. 6. 7. distinguit tamen inter omnium pecca- p. 570.
 torum habitum, à quo nos liberos omninò esse deceat & inter**

Actum

actum peccatorum, à quo ut liberi simus, aspirare perpetuò teneamur.

Veig. in dialogo de Christianis. p. 76.

Hunc etiam obelum Weigelius nobis figit, cum ait: *Wer da saget/ es sey unmöglich also zu wandeln/ wie Christus gewandelt hat / der redet wider allen grund der Schrifft/ vnd wider den Glauben / denn dem Gläubigen sind alle dinge leicht vnd möglich / Er machet eine neue Creatur, vnd die neue Creatur wandelt im geseß Christi gar leichtlich.* Huc cantio Esaiæ Stifelij, & similia sanctulorum de semetipsis testimonia.

1. *dilla.*

Legem verò in hac renovationis imperfectione servatu possibilem non esse, cognoscitur 1. è Scripturæ oraculis: *Non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens* Pf. 143. 7. *Si iniquitates observaveris, Domine, quis sustinebit?* Pf. 130. v. 3. Rom. 8, 3. Gal. 3. v. 11. seq.

2. *exempla.*

2. *Exemplis.* Omnes enim exorant peccatorum remissionem Pf. 32. Matth. 6. Luc. 11. & fatentur, dolent ac ingemiscunt, quod vitiis obnoxij. Sic Moses. Ex. 34. 7. David. Pf. 143. v. 2. Salomon. 1. Reg. 8. 46. 2. Par. 6. v. 36. Prov. 20. 9. Eccl. 7. 21. Jobus 9. 2.

3. *documenta.*

V. Socin. in lib. de Rom. 7. & Smal. contra Franz.

3. *documentis.* Lex enim spiritualis Rom. 7. v. 14. Caput hoc Photinianis adeò perstringit oculos, ut referant inter ea, quæ Petrus nostro in capite dicit esse obscura. Id enim cum Prosper Disydeus statuisset, calculo suo Smalcus approbat. At verò tum ex ipso capite, tum connexionem cum cap. 8, tum legis naturâ & explicatione à Christo factâ, fideique totius analogiâ, evincemus, verissimam esse interpretationem capitis illius, quam cathedræ nostræ Academicæ & Ecclesiasticæ afferunt.

QUÆSTIO VIII.

An, quod bona opera ad salutem necessaria negemus, faces ad omnis generis vitia preferamus?

Behar. l. 4. de notis eccl. c. 5. & l. 4. de iustif. c. 4.

Operum bonorum studium Petrus per totum caput ex professo inculcat. Sed vitæ æternæ meritum nusquam illis assignat. Hinc verò frigescere nostros ad actiones virtutum, Pontificij oculami.

clamitant. *Bellarminus, Pistorius, Kellerus, Tannevus, & qui non? gravissimas hoc nomine lites nobis movent, & cum perditissimis hæreticis, Simonianis & Eunomianis nos componere non verentur.* Legatur Catechismus controversiarum *Guil. Baile. Fornerus* ita crocitat: Annon intolerabilis foetor, arctam salutis viam, contra Christi Domini doctrinã, sic ampliare, sic polire ac levigare, sic dilatare, sic edolare ut nemo, quantumvis impœnitens peccator, damnari possit, nisi credere nolit Christum, pro se passum & mortuum? Foetorem hunc ex Lutheri & Prædicantium ore, excrevit, ollaris caseus, Augustanæ Confessionis. Annon intolerabilis foetor, sub prætextu, quod Christus pro nobis abundè satisfecerit, omnia bona opera eorumque in Christi sanguine meritum abolere, quinimò peccata esse mortalia impudenter protestari? & istum foetorem emisit ollaris caseus Confessionis Augustanæ. Et alibi: Casei sui fragmen in hanc ollam injecit EUNOMIUS &c. nullum peccatum, nullam impœnitentiam cuiquam obesse, dummodò ejus, quam ipsi docebant, fidei particeps esset (Luth. de Capt. Bab. de fid. & oper. de lib. arbitr.)

Eadem *Photinianorum* de nobis judicia: Quid verò juvat, quod supra alicubi dixit *Franzius* disput. 7. se, Christianum eum esse ter centies millies negare, qui fidem suam in Christum, moribus à Deo & Christo præscriptis non testificari studet, talemq; vitã æternã tandem privandum pronunciare; si opera bona ad salutem necessaria non esse, dicere idem Fr. non erubescat? Hoccine est pietatis inter Christianos curam & rationem habere? vel non potius eam, quantum in nobis est, exhibilare, & ex animis hominum funditus extirpare? Quis enim illud facere annitatur, quod ad Salutem æternam non sit necessarium, præsertim si sit admodum difficile, ut est pietatis studium? Eat nunc *Franzius* cum suã indignatione, quam erga eos concepit, qui impiè vivunt: Nos verò tamdiu, si non omnis impietatis defensorem, saltem frigidum pietatis doctorem eum reputabimus, & ruputandum esse dicemus, quamdiu dicet, bona opera ad salutem necessaria non esse. Ita tandem

V. Speculum
Veritatis
P. 341. P. 55.
P. 412.

Apopht. P. 78.

Smalcig contra
Franz. 357.
de penit.

lib. de Serb.
Christo part.
4. 6. 9.

Remonstrantes
contra conc.
Festi Hommij.

W. Excellentissi.
D. Himmelij
Calvino- Papi-
smum & Disp.
D. Menz.
in A. C.

Anabaptista
Vid. Wigand.
Anab. p. 451.
ex libra Mona-
steriensium.

D. Wigand.
in Osiana.

suo se miser forex indicio prodidit, quod hactenus occultare voluisse visus est. Eandem Cantilenam Socinus intonat; fiduciam gratuitæ remissionis peccatorum propter Christum, quæ Lutheranorum fides est, non accendere ad pietatem & bona opera, sed à pietate & bonis operibus homines avocare &c. Vide itidem Vorstium Catal. err. Sibrand. p. 33. Bertium Epist. Sibr. p. 99. Velsingium de officio hom. Christ. fol. B. 4. 7. Et quis dubitet Arminianos huic respicere, cum ita scriptitant: *Qui negat licere fidelibus facere bona opera ex intuitu mercedis, operibus nostris debita; ille naturam Fidei, omnis Religionis, legis latioris divinæ, vitæ & mortis æternæ, pervertit & negat, sanctorum, imò & Domini nostri Jesu Christi obedientiam proscindit, & hominibus persuadet, non esse licitum, ut permoveantur ad obedientiam rationibus atque argumentis iisdem quibus Deus in verbo suo utitur, atque etiam ipsissimum ponit fundamentum Davidianorum & Libertinorum, qui vitam æternam negant.*

Calviniani eandem inflant tibiam, ut ex Calvino ipso lib. 3. Inst. c. 14. §. 21. ex Bezâ, Zanchio, Gryneo, Bertio, Alstedio, Goclenio aliisque jam pridem à nostris demonstratum est. Joh. Piscatoris nota sunt dicta in c. 20. Matth. c. 6. Rom. c. 1. Eph. c. 3. Tit. ubi cum aliis Calvinianis pervertit dictam illud, quod Deus per regenerationem & renovationem nos servet, tanquam per lavacrum quoddam (per lavacrum regenerationis & RENOVATIONEM, Tigurina Biblia habent ed. an. 97.) quo scilicet abluimur à sordibus peccati; cujus lavacri sigillum est Baptismus.

Sic Anabaptista criminantur doctrinam Lutheranorum, teste Wigando, quia Semper de fide clamitent; operum verò parum meminerint. Secundò doceant, fidem absque operibus justificare, quia dicant, bona opera non esse ad salutem, necessaria, nec posse consistere juxta fidem. Et denique ebrietatem, fornicationes & alia peccata apud Lutheranos inveniri.

Osiander in Borussia affirmavit, frigidius glacie docere eos, qui affirmant, solâ fide nos coram Deo justificari. Ubi Artopaus.

topæus Wigando respondit : Osiander potius voluit common-
strare, quod non tantum clamandum esset de justitiâ multum,
sed verè etiam justitia præstanda sit. Quanta enim sit vitæ li-
centia, passim manifestum esse.

Huc D. Georgij Majoris collinearunt propositiones : Bona o-
pera ad salutem esse necessaria : Neminem unquam sine bonis
operibus salvatum : Impossibile esse, sine bonis operibus salva-
ri. *Arminiani* inter alia pietatis impedimenta, quæ doctrina
nostra habeat (e.g. quod legem perfectè impleri posse, quod vi-
res liberi arbitrij in spiritualibus negemus, quod omnia renato-
rum opera statuamus in unda, & peccatis contaminata) hoc e-
tiam nobis proponunt, quod solâ fide hominem justificati, &
bona opera ad salutem necessaria non esse doceamus.

At verò nostrarum Ecclesiarum *orthodoxarum* Liber Con-
cordiæ probat dictis Rom. 4. *E. qui non operatur &c. exemplis*
Abrahæ, Davidis Gen. 15. Rom. 4. Hebr. 11. Ps. 32. ubi simul
Jacobi c. 2. (de Abrahamo) dextrè explicat ex Apol. Aug.
Conf. nec non *documentu*, quod sola justitia Christi (quæ fidei
imputatur) coram judicio Deo stare possit ; quod alias pertur-
bata mentes certam firmamque consolationem habere non
possint, Rom. 4. ut firma sit promissio.

V. Osiand.
Cent. 16
Mansfeldicos
Form. c. 56.

De justitia
fidei coram
Deo
p. 609. p. 693.
1. Dicitur 2. ex-
empla.
3. Documenta.
Rom. 4. v. 16.

QUÆSTIO IX.

An quod Ecclesiæ præcepta respiciamus, bipatentes vi-
tiis aperiamus fores?

Petrus vult, obsequi suos auditores Prophetarum & Apo-
stolorum præcepto (*ρηματων, ειπολης*) Apostolicis er-
go traditionibus & Ecclesiæ definitionibus morem gerendum
esse concludunt Pontificij. Legatur *Apologeticus Tanneri*, co-
piofissimè hac de re differens, nec non *Theologia ejusdem*,
Scholastica, ubi Petri nostri sententias 1. Pet. 2. & 5. citat. Vid.
Bellarminus l. 4. de Pontif. c. 16. Et solent nobis vellicare aures
de hæresi *Aerij*, qui negaverit Ecclesiæ leges obligare conscien-
tias.

2. Pet. 2. v. 28.
Tom. 2. disp.
5. de legibus q.
6. dub. 3.

Apopht.

pag. 34.

Socr. lib. 2. c. 33.

pag. 47.

Regula cred.
dendi, p. 55.Vide CL. &
Excellentissim.
Theologi Regij
D. Erasmi
Brachmand.
hyst. Theol.
Tom. 2. p. 994.

1. Cor. 7. 35.

2. Cor. 1. 24.

1. Cor. 7. 23.

Es. 33. 6. 22.

Jac. 4. 6. 12.

Ebr. 13. 6. 17.

tias, ex Epiphano hær. 75. August. hær. 53. Huc collimare videtur etiam D. Fornerus. An non intolerabilis fœtor, omnes Ecclesie Catholice ceremonias subsannare, & Idololatriæ crimine turpiter conspurcare, earumq; loco, omnem impietatem subintroducere, & explantatis omnibus Christiana pietatis incitamentis, Atheismo Machiavellico aditum pandere? hoc fœtore quàm plurimis nauseam peperit Ollaris Caseus Confessionis Augustane. Et alibi: Casei sui fragmen in hanc ollam injecit EUSTATHIUS Hæresiarcha, cum suis Eustathianis, qui Basilicas & loca sanctorum Martyrum reliquijs instructa, contemptim abiciebant, & omnia ab Ecclesiâ præscripta jejunia, velut ludicra crepundia aversabantur. Objicit idem Fornerus, quod nullas in Ecclesiâ ceremonias, nullam planè Episcoporum Jurisdictionem agnoscant Flaciani compluribus in libris contra Wittenbergicos Adiaphoristas. Ut & Valerianus Magnus nos incusat, quod tollamus Jurisdictionem Ecclesiasticam, & Ecclesiam permittamus unius cujuslibet libidini. Injuriam autem hic fieri nostris Ecclesiis, ipsa Praxis ostendit. Nullo modo probamus impium Thomæ Erasti librum quo censuras Ecclesiasticas proscribit, & Consistoriorum Jurisdictionem damnat: Cujus refutationem & Beza ipse peculiari tractatu instituit, aliàs ipsi ὁμόψυχοι in religione, & nostri Theologi animosè tentarunt, nervosè præstiterunt.

Habemus per DEI gratiam, optimas Constitutiones, & leges Ecclesiasticas, πρὸς οἰκονομίαν, εὐταξίαν, καὶ εὐχρημοσύνην facientes; & novimus, quibus illarum cura incumbat, vigore transactionis Passaviensis. Eas tamen directè & specialiter obligare conscientias, ideò non concedimus, quod ipsi Apostoli ejusmodi potestatem conscientijs leges ferendi sibi non arrogarunt: Hoc ad utilitatem vestram dico, non ut LAQUEUM vobis injiciam 1. Cor. 7. Non quod dominemur fidei vestra 2. Cor. 1. Intellexerunt enim, quod liberati simus ab humanis obligationibus Act. 15. 1. Cor. 7. Gal. 5. quod solus DEUS legislator & iudex noster Es. 33. Jac. 4. quod res adiaphoras Ecclesia jubeat facere vel omittere, non ob mandatum suum, sed ob causas mandati justas, observationem ordinis, scandali vitiationem. Faciles

les

les verò damus, quod *indirectè ac yevincõs* bonæ commodæque leges Ecclesiasticæ conscientias etiam obstringant, siquidem Magistratus, qui tulit illas, DEI ordinatio est; cui qui resistit, Dei ordinationi se opponit. Hoc verò sine conscientia læsione fieri non potest. Obædiendum utique Præpositis, non obganniendum: ut & primitiva Ecclesia suo prævit exemplo. Generalia illa SS. Apostolorum præcepta, dum omnia fieri ad decorem, ad ædificationem, sine scandalo, sine contumaciâ jubentur, magnâ sanè proterviâ, nec sine vulnere conscientia, violarentur, si quis legibus Ecclesiasticis petulanter contravenire velit. Consulantur scripta meritisimorum Theologorum, D. Hunnij, D. Heilbrunneri contra Tannerum, ut qui nobis in Scholasticâ Theologiâ loco citato suum commendat Apologeticum, pro Relatione de colloquio Ratisbonensi, intelligat, commendatione tam operosâ opus non fuisse. Adeatur etiam B. Meisneri nostri Tractatus luculentus & inconcussus, *de Legibus*.

Rom. 13. 2.

Hebr. 13. 6. 17.

Tit. 1. 5.

Dicitur. 2. exempla.

3. Documenta.

1. Cor. 11. 6. 16.

33. 34.

1. Cor. 14. 6. 40.

Tom. 2. disp.

S. q. 6. dub. 3.

QUÆSTIO X.

An doctrina hæc, quod Deus futura etiam contingentiæ & mala prospiciat, causa sit flagitorum?

Quod exoriturum sint Empæctæ, Petrus prædicit. Novit igitur Spiritus, qui est in Petro, futura & contingentiæ & mala. Socinus, & ex hoc Vorstius (confer, c. 13. Apolog. Ex eg. cum prælect. Socini cap. 8. 9. 10. 11.) disputat, quod nulla ratio, nullusque Scripturarum sit locus, ex quo apertè colligi possit, Deum præsertim mala, ex voluntatibus humanis dependentia, scivisse antequàm frant. Item: Deum præterita tanquàm præterita, scire, futura tanquàm futura, præsentia tanquàm præsentia: Deo non simpliciter præsentia omnia esse posse, ut sunt voluntariæ hominum actiones, quæ nondum revera extiterunt. Nimirum non vident, quomodo infallibilis Dei præscientia non possit actionibus hominum flagitiosissimis necessitatem non afferre. Hoc enim

Georg. Cassan-
der in consula-
tione p. 158.

etiam nomine Cassander ipse Lutherum suggillat: De præscientiâ
verò divinâ, inquit, quamvis confitendum sit illi, omnes tam præ-
vas quàm bonas actiones hominum esse subjectas, tamen falluntur,
qui ex ea ob certum ordinem causarum & rerum, aut fatalem ne-
cessitatem, sublatâ omni voluntatis libertate cortexuerunt: aut li-
bertate voluntatis & contingentia rerum concessâ, præscientiam
tollendam putaverunt, quoniam utrumq; simul esse non posse arbi-
trantur. Prius Luthero in prioribus suis de servo arbitrio disputa-
tionibus accidit.

D. Grabb. p.
304. Centuria
9. i.

Multum molestiæ creat hæc disquisitio Theologis, ut
illustrissima Jesuitarum de Scientiâ DEI mediâ dictione
ostendit, & nostri etiam Theologi prudenter monent. Est &
alia objectio multò difficilior in hunc modum: Deus ab eterno
præscivit Antichristum peccaturum: Ergò Antichristus peccabit.
Hæc consequentia est legitima, & antecedens hujus consequen-
tiæ est necessarium: Ergò & consequens necessarium est: cum neces-
sitate autem non potest stare libertas. Et confirmatur ex regulâ
dialecticorum, quia quando Conditionalis propositio est vera, si
antecedens ejus est absolutè necessarium, etiam consequens est
absolutè necessarium: alioqui in bonâ consequentiâ posset antec-
edens esse verum, & consequens falsum: Sed hæc conditionalis
est vera (si Deus hoc scivit futurum, hoc ita eveniet) & ante-
cedens est necessarium. Ergò etiam consequens est necessari-
um. Hoc argumentum dicebat Wicleffus adeò esse efficax,
ut Armacanus viginti annos in solutione ejus laboraverit, &
tandem victus coactus dixerit, Deum in suâ præscientiâ posse erra-
re. Sed nihil tale in Armacano legitur. Undè satis apparet
Wicleffum falsò hoc ipsi imposuisse, notante sic Thomâ Wal-
dengi &c. Notæ sunt autem Patrum piorum & assertiones & ra-
tiones: Omnium, quæ scivit Deus non est auctor, alioquin &
blasphemiarum, quas Antichristus in Deum evomet, auctor de-
prehenderetur. &c. Si Dei præscientia induceret necessitatem,
concluderetur rectè, eundem Deum esse privatum omni liber-
tate, neque, quæ fecit, fecisse aliter potuisse, & ex consequenti
nihil ejus bonitati, nihil liberalitati, nihil misericordiæ tribui
posse,

August. lib. 3.
de libero arbi-
trio &c.

V. Fulgent. lib.
1. contra Mo-
nimum cap.
20. &c.

posse sed potius fato cuiquam & necessitati. Et cognita esse Deo *contingentia* etiam futura, dicta scriptura ferè innumera, inductiones & *exempla* plurima, rationes & *argumenta* gravissima laus superque reddunt dilucidum. Novit omnia unicus ille non *πολύϊστωρ*, sed *πανίστωρ*. Novit Pseudo prophetarum fallacias, astus, violentias. Novit Empæctarum insultationes. Novit Gogi, Magogi, Antichristi & asseclarum incursiones. Et qui *oculum finxit*, non considerat? Pf. 94. 9.

1. Diſt.
2. Exempl.
3. Documenta.
Job. 21. 17.
Matth. 7. 15.
2. Pet. 2.
Jude 6. 17. 18.
Ezech. 38. 39.

QUÆSTIO XI.

An arbitrij libertatem negando inducamus licentiam imò necessitatem scelerose vivendi?

Nos verò cum Petro prolixè fatemur, homines peccare voluntariè, malitiosè ac perversè, non coactos, non necessitate inevitabili compulsos. Querela tamen hæc solemnis est, tolli à nobis liberum arbitrium, adeoque poni necessarios scelerum impetus & incrementa. Hugo Hermannus quinq; posuit religionis nostræ puncta, è quibus peccatorum semina oriuntur. Lamparterus novem capita, ceu turpissimas religionis nostræ maculas objicit, è quibus fœditas & inquinatio morum concipiatur.

2. Pet. 3. 6. 5.
θέλοντας.
Oacumenius,
έθελοντί.

Der 1. daß der Mensch durch den Glauben allein gerecht/ heilig vnd selig werde. Wer wolte ihm da viel bey den sünden fürchten / wo alles aus dem Glauben wird ausgericht? &c. Der 2. daß die gute Werck zur Seligkeit nicht von nöhten / noch im ewigen leben belohnet werden. Was bedörffen wir dann ihrer? &c. Der 3. daß die besten werck eines Gerechten vor G D S T an ihnen selbst lauter todsünden seyn. Welcher Gottliebender solle sich nicht darvor hüten? &c. Der 4. Punct. Das man nicht schuldig / die Sünden vnterschiedlich zu beichten / noch darumb buswerck auf sich zu nehmen. Wer wil sich vor sünden fürchten? &c. Der fünfte punct. Das keine von der Kirchen verordnete Fasttag / noch sonst ein menschlich gesatz / jemand im Gewissen zu halten schuldig sey. Das ist wol

Goldwage.
1. theil. p. 201

3

in

ein erwünschete Freyheit; der Obrigkeit nit mehr zugehorsamen schuldig sein / als dich selbst gelüster &c. Der sechste. Die leibscasteyung sey theils vnmenschlich / theils vnnötig. Was dörfen wir dann ihrer? Las gumpen/wer gumpen mag. &c. Der 7. Daß die Jungfrawschafft nicht besser als der Ehestand / ja ohne sonderbares wunderzeichen dem Menschen vnräglich sey. Was daraus für schöne Frücht erwachsen / darff keines auslegens &c. Der 8. Die Geistliche Gelübß der Armut / keuschheit / gehorsamb / vnd alle andere seyen vngöltig vnd vnChristlich. Wer solts denn geloben vnd halten? &c. Der 9. punct / daß der Mensch in Göttlichen sachen keinen freyen willen habe: auch nicht das gut oder böse zu thun oder zu lassen. &c. Denn da sind neun schöne Puncten / der Luthertischen Lehr; du aber lieber leser / lasse die sein / es sey ein Orden oder Closter / welchs diese neüne Regeln hat: jekt frage ich / wer da würde Abbt seyn? De octo primis articulis suis locis. Jam de ultimo. Eandē in nos actionem Photiniani instituunt: Hominis arbitrium in iis, quæ ad salutem æternam pertinent nullam prorsus libertatem habere, est ejusmodi dogma, ut ipsum per se omnem religionem ac pietatem possundare possit. Ita Faustus Socinus. Sanē in mensā folis posita est nostra de libero arbitrio sententia. Habere hominem post lapsum aliquod liberum arbitrium in rebus rationi subjectis. Ita enim A. C. *De libero arbitrio docent, quod humana voluntas habeat aliquam libertatem ad efficiendam civilem justitiam & deligendas res rationi subjectas.* Et longē luculentius Apologia A. C. *Neg. verō adimimus humanæ voluntatē libertatem. Habet humana voluntas libertatem in Operibus & rebus deligendis, quas ratio per se comprehendit. Potest aliquo modo efficere justitiam civilem, seu justitiam operum, potest loqui de Deo, exhibere Deo certum cultum externo opere, obedire Magistratibus, parentibus, in opere externo eligendo, potest continere manus à cade, ab adulterio, à furto &c. Quamq. tanta est vis concupiscentiæ, ut malis affectibus sapius obtemperent homines, quam recto judicio.* Et diabolus, qui est efficax in impiis, ut ait Paulus, non desinit incitare hanc imbecillam naturam ad varia delicta. *Hæ*
cause

Socin. p. 15.
quod Evang.

Aug. Conf.
art. 12.

Augustin.
lib. 3. Hypo-
gnosticon.
Confer. arti-
culos Smalcal-
dicos parte 3.

Epb. 2. 8. 2.

causæ sunt, quare & civilis justitia rara sit inter homines, sicut videmus ne ipsos quidem Philosophos eam consecutos esse, qui videntur eam expetivisse. At verò in spiritualibus, in conversione hominis, vires liberi arbitrij nullas esse docet tum A C, tum ἐνωτικὸν ex his scripturæ Oraculis: Animalis homo non percipit ea quæ, sunt spiritus Dei: stultia enim est illi & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Et quia in suâ sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere Credentes. Huc exempla. Gentēs ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratam habentes intellectum, alienati à vitâ Dei per ignorantiam, quæ est in illis propter cœcitatē cordis ipsorum &c. Videntes non vident &c. Huc argumenta: Qui enim tenebræ sunt, qui mortui in peccatis, nihil lucis nihil virium habent ad spirituales motus efficiendos.

1. dictū.

1. Cor. 2. 14.

1. Cor. 1. 12.

2. exemplis.

Eph. 4. 5. 7.

Luc. 8. 5. 10.

Rom. 3. 5. 12.

Eph. 5. 6. 8.

Act. 26. 6. 18.

3. argumentis.

Ioh. 1. 6. 5.

Eph. 2. 6. 1.

Col. 2. 6. 13.

QUÆSTIO XII.

An pœnitentiam, quam Petrus urget, depravando, mereamur auditores, ne contritione cordis, confessione oris, Satisfactione operis serio ac fructuose resipiscant?

Ad pœnitentiam omnes à Deo invitari Petrus testatur. Jam verò contra nos surgunt antagonistæ Pontificij; qui persuadere alijs volunt, non tantum ipsum Pœnitentiæ nomen exosum nobis esse; sed multò minus rem ipsam satis cognitam.

2. Pet 3. 6. 9.

Id nimirum Lutherani audire cupiunt, ait Bellarm, Pœnitentiam agi suaviter dormiendo, ac potando: quibus aptissimè convenit, quod scribit Tertullianus in libro de pœnitentiâ, cum ait: Num ergo in coccino, & Tyrio pro delictis supplicare nos concedet? cedo acum crinibus distinguendis, & pulverem dentibus eliminandis &c. Cum quis interravigavit, cur animæ largiaris? Deliqui (dicit) in Deum, & periclitor in æternum perire. Et alibi exagitat nos Bellarm. quasi subitaneas tantum passiones, & subitaneos leves ter-

Bellarm. l. 2.

de pœnit. c. 18.

1. de contritione cordis.

lib. 1. c. 19. reres pro contritione habeamus. De hujusmodi terroribus hæc habet: *Terreri, cum intentantur minæ, non est ullus virtutis actus, sed naturalis affectio, quam etiam in pueris & ipsis bestiis cernimus.*

2. De Confessione-
onene-oris,
Apopboreto.
p. 81.
In Tract. de ju-
stitia & jure.

De Confessione, quæ altera illis Pœnitentiæ pars est, placeat huc referre, quæ Jesuita Fornerus habet: Referente Dominico à Soto, quondam Caroli V. Theologo & Confessario, aurito, inquam, & oculato, hujus rei teste, cum idem Imperator Noribergam transiret, supplicatum fuit pro parte civium, ut auricularis, quam vocant, confessio pristinum in locum atq; usum restitueretur: eam namq; apostata illi Præpositi & Parochi Georgius Besler & Hector Bemer, cum cæteris, Ecclesiæ Catholicæ partim Sacramentis, partim Ceremoniis ac ritibus, aboleverant. Causam addebant, tantam servorum atq; ancillarum ab eo tempore infidelitatem, tot furta & rerum domesticarum subtractionem, tot deniq; nefanda libidinis scelera, tot abortus & Infanticidia, ut graviora taceantur, deprehendi, quæ nunquam antea, vigente confessionis usu, fuerant inaudita; nec apparere ullum mali remedium, nisi confessionis exercitium restitueretur. Imperator, negotio cum Theologo & Confessario suo prius deliberato, tandem respondit: Negotium esse penitus spirituale, Imperatoriæq; potestatem transcendere: Oportere igitur, ut hac de re agant cum Bambergensi Episcopo, ordinario Præsule suo; qui quod factum opus esset, haud dubiè sit præstiturus at non placebat illis adire Episcopum, cujus jugum, jam contra fas nefasq; excusserant.

3. De Satisfac-
tione operis.
Bellarm.
l. 3. de penit.
c. 1.

De Satisfactione, quam tertiam statuunt Pœnitentiæ partem, iidem mirè contra nos insurgunt, & triumphant. Ita enim Bellarminus: Fuit alia hæresis Audianorum, temporibus Valentiniani senioris; quæ (ut ex Theodoro lib. 4. de fabulis hæreticorum intelligi potest) Confessionem quidem peccatorum jubebat, & Absolutionem largiebatur, sed nullam injungebat Pœnitentibus multam: & ideò pœnitentes, quia per jocum, ac ludum Confessionem à se exigere intelligebant, gravia peccata celabant, & solum pauca quædam ac levia fatebantur. PLANE AD EUM MODUM, QUO NUNC LUTHERANI CON-

CONFITERI PECCATA CORAM SUIS MINI-
STRIS SOLENT. Ita Baile, atque ex eo Lamormaini, Aude-
janis nos æquiparat qui contenderunt, Satisfactionem, seu pœ-
nitentiam à Confessario impositam pœnitenti, vexationem esse.
Sed ignota planè est Petro nostro hæc Pœnitentiæ forma. Ubi
enim ab eis, quos ad Pœnitentiam vocavit, exegit. Contritio-
nis MERITUM? Confessionis sufficientiam? Satisfactio-
nis precium? Judæ fortassis pœnitentiæ rectius contritio, con-
fessio & satisfactio convenit, quàm Petri, quàm Thomæ,
quàm Matthæi, Zachæi, Mariæ Magdalenzæ, quàm Davidis, Hi-
storiæ, Manassæ. Igitur probamus illis fidem tanquam ani-
mam Pœnitentiæ minimè fuisse à *συσάσει* ejus excludendam.
Huc enim *dicta* Matth. 21. Marc. 1. Act. 20. Huc *exempla* Pro-
toplastorum, Davidis, Peccatricis. *Remissa sunt tibi peccata tua,*
fides tua te salvam fecit, abi in pace. Luc. 7. Thomæ Joh. 20.
29. Huc ipsa *rerum momenta*. Hæc fides consequitur remissio-
nem peccatorum, Hæc fides justificat coram Deo, ut idem locus
testatur: Justificati ex fide. Hæc fides ostendit discrimen inter
contritionem Judæ & Petri, Saulis & Davidis, ait Apologia A. C.

1. *Dicta*
Matth. 21. 32.
Marc. 1. 15.
Act. 20. 21.
2. *Exempla*
Luc. 7. 48.
Ish. 20. 29. 30.
3. *Momenta*
Rom. 5. 6. 17.

QUÆST. XIII.

*An hinc toties tamq̄ graviter homines peccent, quod doce-
antur à nobis, etiam gravissima quæq̄ peccata
per pœnitentiam tolli?*

2. Pet. 3.
v. 9. *πάντας*

Sanè Petrus à pœnitentiæ portis, semper in hac vitâ paten-
tibus, cum orationis portæ nonnunquam clausæ sint, excludit
neminem. Deus vult, OMNES, ait, pœnitentiam agere. Ita
in praxi suâ Apostolicâ omnes ad gratiam invitavit, admisit, ad-
duxit. Zelus igitur præposterus & ἀγέλ. Novati, Acesij &c.
qui non omnibus post pœnitentiam lapsis gratiam audebant
promittere: Unde Constantinus Imperator: Θεὸς Ἀσκήνοισι καὶ
μακα, καὶ μόν. ἀνάβηθι eis τὸν θρανόν. Appone scalam, Af-

P. Galat. de
arcanis Catho-
licitatis. lib.
10. Cap. 3.
Euseb. lib. 6.
cap. 43.
Epiphani-
Socrates.
lib. 1. c. 72

G 3

cenfi,

Smalcus
p. 368. sq.
contra
Franzius,

scensi, & solus cælum conscende. ²⁴ Novatianorum sententiam damnari à suis, ait Smalcus. Sed quam longè absit ab illis, ex diversitate, quam affert, apparet. Novatiani, ait, hominem renatum peccare posse negabant: nos eundem peccare posse, & graviter, affirmamus, nec tamen, perdere eum suam regenerationem, credimus, nisi peccati habitum contrahat, hoc est, nisi crebrò peccatum illud iteret. Quid verò, Smalci, residuum huic facis, qui peccatum crebrò iteraverit? An à foribus pœnitentiæ & adytis gratiæ omninò exclusus est? Audiamus tua verba: *Quod verò conqueritur th. 130. (D. Franzius) de miserâ & periculosâ conditione illorum*, qui per carnificem passim jugulantur, 2. qui propter peccata magnis morbis divinitus corripuntur, & in ijs extinguuntur, 3. qui morte cruentâ & immaturâ extinguuntur, 4. qui simili aliquo modo pereunt, sic, ut judicia Dei in illis fiant manifesta, ut pote quos terra absorbet, quos ignis egressus à Domino devorat; & id rectissime facit Franzius. Quanquam enim fieri fortassis potest, ut tales serventur ob id ipsum, quia pœnitentiam, vulgò ita appellatam, agant, hoc est, deplorent peccata sua, quæ pars est pœnitentiæ, si ob peccata ita puniantur: tamen miserum omnino est ita extingui & perire, & periculosum. Certum enim est, tales verè & perfectè resipiscere non posse eo modo, quem Deus ordinariè ab hominibus requirit, nimirum ut vitam antea actam corrigant, nisi solâ mente & voluntate. Hanc verò an Deus semper sit acceptaturus, dubium omninò est, licet non omninò incertum. Ex ijs verò, quæ fieri quandoq; possunt, regulam constituere universalem, aliud nihil est, quam homines spe inani lætare, & turpiter animas eorum perdere. Ita igitur censes, Smalci, nos animas perdere, cum gratiam Dei & salutem facinorosis promittimus. Ita statuis habenas nos peccantibus relaxare, dum affirmamus 1. quod renati, licet Spiritu carnis facta occidant, tamen interdum labantur &c. 2. renatos profiteri, se adhuc esse peccatores, &c. 3. quod Spiritus S. obedientiam in renatis inchoaverit tantum. &c. 4. quod plærique omnes sanctissimi viri, gravibus & alijs sæpe repetitis vitiis deliquerint &c. 5. quod satis sit ad fidelem vel renatum, con-

Smal. p. 291.

constituendum, si peccatum agnoscat & deploret &c. 6. quod ubi peccatum crucifigitur & mortificatur per spiritum, ibi est poenitentia & fides in Christum &c. 7. quod Deus tantum illis peccata imputat, qui duræ cervicis sunt, & qui concupiscentias carnis sine cessatione contra conscientiam petulanter & malitiosè faciunt &c. 8. quod post conversionem denuò in peccatum prolapsus homo, si poenitentiam seriam agat, omninò poenitentiae locum reperiat &c.

Quod autem atrocissimis etiam peccatoribus, cum poenitentiam agunt, venia non deneganda sit, *textibus scripturae efficacissimis & consolatione ac Spiritu plenissimis evincitur. Vivo ego, dicit Dominus: quod dictum non tantum Job. Piscator nefariè conatus est eludere; sed & Smalcus diabolico planè instinctu audet depravare. (Hic locus singularis est &c. & magis, quid Deus prestare possit, quàm quid ordinariè velit & prestet, docet &c. Hic per vocè nolo, non absoluta Dei volitio (ut sic loquar) quâ Deus necessario aliquid non vult, intelligitur: sed tantum id indicatur, quod comparatè ita dici potest, quia Deus eâre non delectatur)* Ex 34, v. 6. 7, Psal. 103. Ezech. 16. 1. Tim. 2. 1. Ioh. 2. &c.

1. Textus
Ezech. 18. 6. 21.
22. 23.
Ezech. 33. 12.
Piscatorem eâre
figabit
D. Helvicus
p. m. in
Vindiciis.
Smal. p. 294.
& p. 359.
Smalcus &
B. Franzius &
Dn. D. Brochman ex
2. Pet. 3.
refutabile.

Eadem Dei gratia elucescit *exemplorum* inductione. *Manassæ*, in orat. Pauli 1. Tim. 1. Matthæi Matth. 9. Zachæi Luc. 19. Latronis Luc. 23. Romanorum, Corinthiorum, Germanorum.

2. Exempla

Sed & documenta evidentissima paternam illam Dei in nos misericordiam stabiliunt Omnia populi Israelitici peccata Leviticis Sacrificiis solemnissimè expiabantur: etiam maledicta, perjuria, furta &c. Typus hoc erat corporis. Ecce agnus Dei, qui tollit PECCATUM mundi Joh. 1. Huc Spiritus S. ministerium, absolutio, Sacramentorum usurpatio, & similia *documenta.*

3. Documenta
Lev. 16. 21.
Iob. 1. 29.

QUÆSTIO XIII.

An ab extincto Purgatorio refrigescat in nobis bonorum operum studium?

2. Pet. 6, 10. 12.

Ignem nostri Petri de purgatorio etiam igne sumunt Pontificii, ut est ap. Cornel. à Lapide; Tertio ignis hic purgabit

*Corn. à lap. in
2. Pet. 3. p. 418.*

*Bellarmin. l. 1.
de purg. c. 11.*

*In Apophoret.
p. 38.*

*Sic & Catech.
Baile.*

*V. & Lessum
in consultatio.*

bit justos tunc viventes, qui aliquid culpæ vel poenæ luendum & expiandum habebunt, uti docet S. Paulus 1. Cor. 3. v. 13.

Quem ignem piacularem cum nos negemus & pictum, fictitiumque dicamus, censent illi, magnam in securitatem nostros propterea homines prorovere. *Ista opinio, ait Bellarminus, quæ tollit Purgatorium, non solum est falsa, sed etiam pernitiiosa: siquidem homines socordes facit in peccatis cavendis, & bonis operibus faciendis. Qui enim cogitat, nullum esse purgatorium, sed omnia peccata per mortem aboleri in iis, qui moriuntur cum fide, facile dicet apud se: Quorsum ego laboro in jejunijs, precibus, continentia, elemosynis? cur fraudo cor meum delicijs & voluptatibus? quandoquidem in morte sive pauca sive multa peccata habuerim, omnia delebuntur. Et qui cogitat remanere præter Gehennam, ignem acerrimum Purgatorij, & quidquid hic deletum non fuerit per debita pœnitentiæ opera, ibi diluendum, certè diligentior cautiorque evadit.* Atque hinc in censum hæreticorum nos conscribere non verentur. In hunc ollarem Caseum, rudis Fornerus, fragmina caseorum suorum certatim injecere PETROBRUSIANI & PSEUDOAPOSTOLICI, qui cruces & crucifixi statuas, Basilicarum constructiones & consecrationes ironice exhibebant: Eucharistiæ consecrationem & veritatem negabant, Dies festos, Chrismatismis & olei consecrationes, ignem purgatorium, orationes & suffragia pro defunctis exterminabant. &c. Hocce jam commemoratos præclare imitabantur ALBIGENSES, qui & ipsi Romani præsulis, summi Ecclesiæ Pontificis, Divi Petri successoris, jugum excusserant, suffragia pro defunctis sustulerant, Extremæ unctionis Sacramentum annihilarant, Purgatorum ignem, ut sibi persuadebant, oppresserant. Sic Pazmannus Jesuita (demum Cardinalis) in Hodego suo evincere annititur, Religionem Pontificiam nullum docere libertatis (peccandi) fundamentum, quia doceat 1. unum mortale peccatum sufficere ad damnationem, si, homo tempestivè non convertatur. 2. fidem nihil prodesse nisi boni mores peccati que fuga accesserit. Religionem illam adminicula bonorum operum habere scribit 1. Confessionem Privatam. 2. purgatorij tormentum

05
mentum. 3. bonorum operum meritum. 4. flagellationes, je-
junia, vitæque monasticæ instituta.

Sed quod piacularibus illis Purgatorij flammis nihil profi-
ciant Pontificij (de Judæorum, de Weigelij Purgatorio nihil ad-
dam) in moribus suorum emendandis, non Praxis solum docet,
sed & apertissima ratio. Nam omne DEI consilium Apосто-
li nobis revelarunt, teste Paulo; & ita quidem, ut nihil extra il-
la protulerint, quæ à Prophetis. At verò de clibani illius follibus so-
lidè nihil. Lamparterus: Den glauben (de purgatorio loquitur) nemmen wir nicht auß den Schulfragen / sondern auß dem wort Gottes / vnd sonderlich auß dem vngeschriebenen / welches sich nicht also hin vnd her ziehen lest / wie das geschriebene oft lenden muß. Das vngeschriebene bleibt vnverfelscht / vnd hat jederzeit all einig (NB. jederzeit alleinig) die Reher auß dem Feld gejagt / vnd wieder sie triumphirt. Evanescent igitur folles isti expiatorij, quod alibi fusius docetur ex Scripturæ silentio 2. ex-
emplorum (hominum ad vivos reversorum) lubrico fundamen-
to. 3. sufficientissimo Christi merito & pro nobis suffragio. E-
volvatur meritissimi nostri Meisneri p. m. opusculum secundum indulgentijs Romani Papæ oppositum. Sanè qui non terretur inferni æternis cruciatibus, quos verbum Dei 1. dictis 2. ex-
emplis, ac 3. irrefutabilibus documentis proponit, non video, quí Purgatorii temporales ignes, pecuniâ & Indulgentiis facilè redimendos, majoris facturus sit.

Act. 20.
Act. 26.

Lamparterus
contra.
D. Reihing.
Tom. 2, p. 547.

Deut. 33. 22.
2. Pet. 2. 6. 3.
Num. 16. 33.

QUÆSTIO XV.

*An alamus fomenta perverse vitæ, cum judicium extre-
mum pijs dicamus non formidolosum, sed cum
gaudio expectandum?*

Ita sanè ultimi & decretorij illius diei faciem depingit Petrus, ut omnes creaturas exhorrescere illum non obscure indicet. Quò & alibi respicit:

Dies iræ, dies illa,

Quando venerit in favillâ,

Teste David cum Sybillâ:

Quantus tremor est futurus,

H

V. Delicias
Italia
Nathan
Chytrai.

Quid

Quid sum miser tunc dicturus?

Cum vix justus sit securus &c.

*Dom. 7. Adb.
V. Vindicias
Mehlfureri
Suarez in
Apoc. p. 557.*

*Stapleto. D.
Advent.*

*Barrad. Tom. 3.
Evang. l. 9. c. 18
Greg. de Va-
lenia To. 4.
Disp. II. 4. p. 3.*

*Luc. 26. 18.
Rom. 8. 23. 34.
Matth. 25. 635.*

*1. Dicta.
2. Exempla.
3. Documenta.*

*Apoc. 6. 10.
Rom. 15. 6. 4.*

Obijciunt itaque nobis adversarij, quod, si non tollamus planè judicium extremum (cujus tamen criminis nos *Bartscius* insimulat) saltem elevemus, & fidelibus non adeò extimescendum statuamus. Sic *Suarez*: Impudens est hæreticorum doctrina, qui hoc judicium Christianis timendum non fore docent, nec Christum, ut condemnet, sed ut salvet, tribunal judicis elevaturum.

Sic *Stapletonus*: Hæretici hodie, ut suam solam fidem ac certitudinem gratiæ statuunt, omnemq; divinæ justitiæ timorem hominum animis & conscientijs penitus eximant, qui primus & potissimus fuit Lutheri scopus, cum has in Ecclesiâ turbas excitaret, etiam hanc de extremo judicio doctrinam corrumpunt, totum fidei tribuunt, ne justitiæ examini, terrori, & judicio ullus locus sit &c. Itaque nonnulli è Pontificijs non tantum impiorum peccata, sed unâ piorum, in judicio illo solemnissimo, omnium Angelorum hominumque spectaculo, publicanda esse statuunt, ea etiam, quæ per resipiscentiam sint expiata; ex allegatione *textuum*, Eccles. 12. 14. Matth. 12. 36. 1. Cor. 4. 5. Apoc. 20. 12. Dan. 7. 10. Act. 17. 31. quæ etiam nomine, ut præludio, in codice sacro lapsus Moïsi, Aaronis, Davidis, Hiskia, & aliorum sint consignati & omnibus obvij. Sed benè se res habet. Ut impiis dies ille formidolosissimus, ita electis erit acceptissimus ac jucundissimus. His enim Christus apparebit *redemptor* Luc. 21. (*Attollite capita vestra, quod dies ἀπολυτρώσεως* appropinquat) *intercessor* Rom. 8. *Salvator* Matth. 25. Non intrabunt in judicium Joh. 3. 5. 8. 11. Ideoque Simeon, Stephanus, Paulus, Johannes, ad mortem non expaverunt, adventum optarunt, & animæ martyrum judicium illud expetierunt. Sanè hic etiam articulus in Symbolo inter reliquos consolatorios positus est; ac constat, omnia quæ scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta esse, *ut per patientiam & consolationem Scripturarum, spem habeamus.*

Itaque Canticum illud ad gratiæ tribunal dum provocat, ostendit, fiduciam consolationum non exclusam esse.

Re x

Quò Salvandos salvas GRATIS,
Salva me fons PIETATIS.

Recordare Iesu pie,
Quòd sim causa tua via,
Ne me perdas illà die.

Querens me sedisti lassus,
Redemisti cruce passus,

TANTUS LABOR NE SIT CASUS.

ade Francisci.

QUÆSTIO XVI.

An quod Electos non posse gratiâ DEI finaliter excide-
re, viam sternamus ad securitatem &
nequitias?

Ita qui ab Huberi partibus militant, sibi persuaserunt V.
D. Joh. Keckium ut 280. & p. 75. & manuscripta, aliaque
non pauca. Sanè Petrus cohortatur suos, nosque omnes, ut de-
mus operam, ne excidamus *id est* à propriâ stabilitate.
Largâ verò nimis consequentiâ hinc infertur, electos ipsos
propriè sic dictos salutis posse facere naufragium. Et
tamen Faustus etiam Socinus ita Ecclesiæ consuli posse puta-
vit, si doceatur, posse perire eos, quos DEUS saluti destina-
verat, idq; ipsorum culpâ, & vicissim servari, quos Deus perdere
decreverat, idq; ob ipsorum pœnitentiam. Quin imò stimulo
hoc ad perpetranda facinora nostros excitari putat, si Electio-
nem non suspendamus à prævisione bonorum operum. Quid
opus est studere, ut Deo & Christo obœdias, si jam nullâ habitâ
futurae tue ejusmodi obedientiæ, vel inobedientiæ ratione, immuta-
bili decreto divinitus statutum est, an servari, an verò damnari de-
beas?

2. Pet. 3. 6. 17.

V. Quod Evan-
gelici p. 13.

Ibid. p. 11.

Etsi verò respectu nostri, qui à posteriori, non à priori, de Præ-
destinatione & Reprobatione iudicium ferimus, ex electis fieri
posse reprobos concedatur, id est, quando homo renatus pecca-
tis in conscientiam ejicit Spiritum sanctum, & in illis perse-
verat, tunc manifestum fit, illum non esse in censu electorum,
sed reproborum; & vice versâ: tamen qui Electus est, non no-

H. 2.

stro.

1. *Dicta.*
Matth. 25. 34.
Eph. 1. 4.
Matth. 24. 34.
Marc. 13. 22.
Job. 10. 27.
Job. 17. 12.

2. *Exempla,*

Rom. 11. 7.
2. Tim. 2. 19.
3. *documenta,*
Num. 23. 19.
Mat. 3. 6.
2. Tim. 2. 19.

Dan. 12. 1. 10.
Apo. 21. 27.
Apo. 22. 12. 19.

Eph. 1. 6. 4.

1. Cor. 15. 58.

Jer. 31. 6. 7. 16.

nostro iudicio, sed respectu divinae praescientiae & decreti divini, reprobis fieri non potest.

Facta enim Electio ab aeterno est Matth. 25. Eph. 1. ita ut Electi perire non possint, Matth. 24.

Marc. 13. Joh. 10. Huc exempla; discipulorum Christi; Nemo ex illis perijt Joh. 17. ubi quidem additur, *ei unum*, nisi filius perdi-

tionis, qui *περὶ τοῦ αἰῶνος* non hic limitativè & determinativè sed adversativè sumendus, ut Theologi docent ex Gen. 24. 38.

2. Reg. 5. 17. Matth. 12. Luc. 4. 27. Joh. 5. 19. 1. Cor. 7. 16. 17. Gal. 1. 6. 7. Gal. 2. 16. (licet alij convenientius textui putent, per

datos Christo non electos ad vitam aeternam, sed *datos seu commissos ad informationem* intelligi.) Electio est consecuta Rom.

11. Firmum stat fundamentum Dei, novit Dominus, qui sint sui. 2. Tim. 2. Huc documenta, quæ Dei affert immutabilitas

Num. 23. Matth. 3. & *ἀπορροήσεως* infallibilitas 2. Tim. 2.

At hac doctrinâ quidam abutuntur ad telam vitiorum pertexendam? Respondent Daniel & Johannes, cum uterque de libro vitæ egissent & doctrinam hanc nostram tradidissent:

Impie vivent impij, neq; intelligent omnes impij: porro docti intelligent. Qui nocet, noceat adhuc, & qui in sordibus est, sordescat

adhuc. Et qui justus est, justificetur adhuc, & qui sanctus est, sanctificetur adhuc. Porro bona opera non esse Electionis meritum,

sed effectum, Socinus ex scripturis didicisse poterat Eph. 1. *Elegit nos ante constitutionem mundi, ut essemus sancti & irrepre-*

bensibiles. Sic 2. Tim. 1. v. 9. &c.

Sed temporis ac Instituti ratio jam clamat: *Manum de tabulâ.* Faxit sanctus ille sanctorum, ut labor noster non sit inanis in DOMINO. Amen!

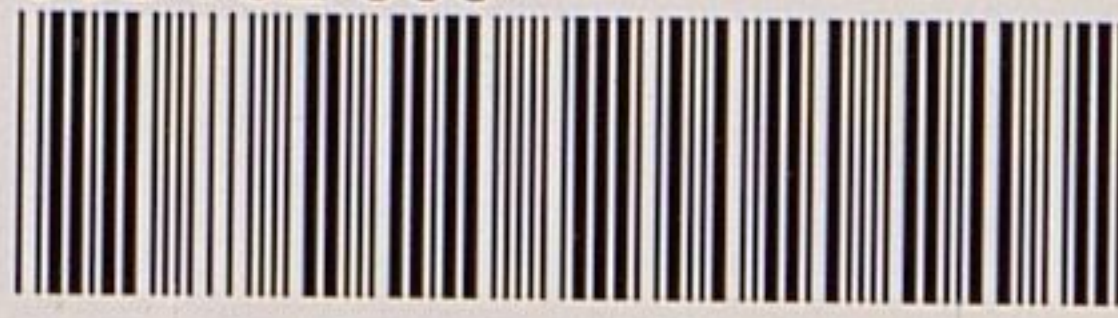
Salva, Domine, populum tuum, reliquias Israel &c.
Converte me, & convertar.

F I N I S.

05 A 2206

ULB Halle
003 782 506

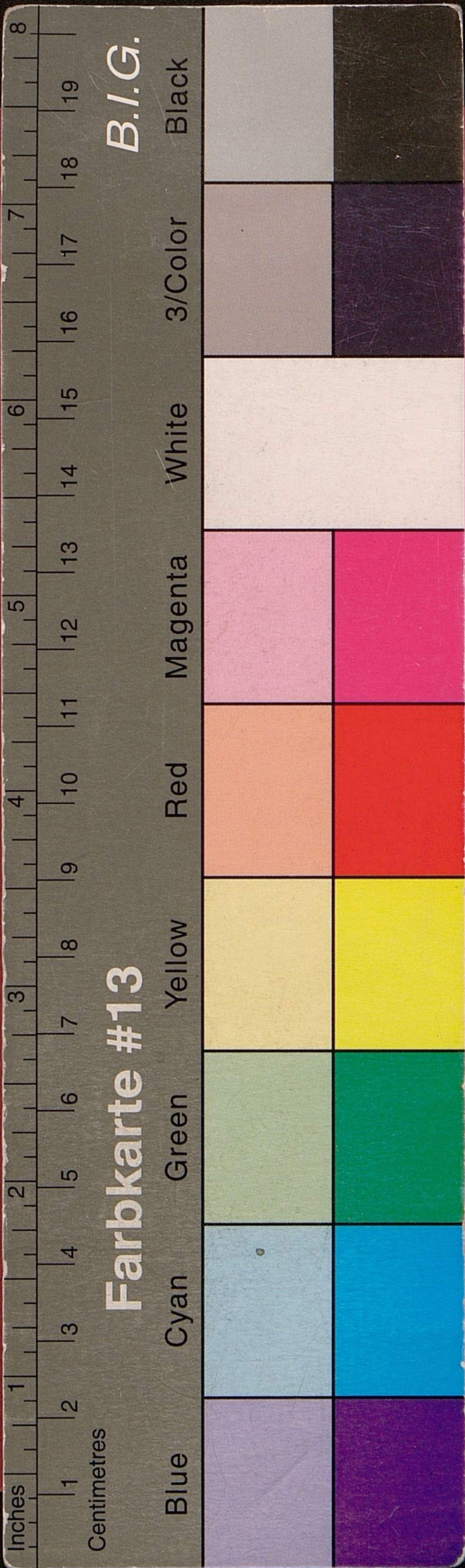
3

1077

Ἐν παλάμῃ τῆς θεᾶς.
DISPUTATIO THEOLOGICA
PRACTICA

*De vitæ Evangelicorum emendatione summè
necessariâ, ubi ad brevem analysin tertij capitis posterioris
Petri tractantur hæc quæstiones:*

1. Quanta sit vitæ nostrorum hominum perversitas,
ex adversariorum inculcatione, nostrorumq; ali-
quâ confessione.
2. Quæ illius causæ? an doctrina ipsa? ut contendunt
affectæ Romani Pontificis, Calvini, Photini, Pa-
racelsi, Suencfeldij, VVeigelij, Stifelij &c.
ut adeò
3. Quæ veræ sint causæ? &
4. Quæ remedia? in ipso conflictu disquiri possit.

PRO LICENTIA

summum in Theologiâ gradum conscendendi,
P R Æ S I D E

PAULO RÖBERO, D. PROF. PASTO-
re & Superint. Witeb. Consist. Assessore, ac Elect. circ.

Ephoro generali,

Respondendo eam tuebuntur

M. SIMON URSINUS, Ecclesiæ Francofurtanæ ad Oderam,
Pastor, & vicinarum Superintendens.

MICHAEL D. JOH. F. BEHMIUS, Regiomontanus Prussus.

*ad d. XXIII. Augusti, in Auditorio Theologorum
horis ante & pomeridianis.*

WITTEBERGÆ,

Typis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.

ANNO MDCCXXXVIII.